

MA. Ján Demrovský

**Slováci a Veľké národné zhromaždenie
v Novom Sade
25. novembra 1918**

MA Јан Ђемровски

**Словаци и Велика народна скупштина
у Новом Саду
25. новембра 1918. године**

Múzeum vojvodinských Slovákov, Báčsky Petrovec, 2018
Музеј војвођанских Словака, Бачки Петровац, 2018

Katalóg výstavy

Slováci a Veľké národné zhromaždenie
v Novom Sade 25. novembra 1918

Vydavateľ

Múzeum vojvodinských Slovákov
Maršala Tita 23, Báčsky Petrovec
muzejvs@gmail.com
www.muzeumslovakov.rs

Hlavná a zodpovedná redaktorka

Mgr. Anna Séčová-Pintírová

Autor textu a výstavy

MA. Ján Demrovský

Recenzentka výstavy a katalógu

Mgr. Gabriela Gubová-Červená, PhD.

Odborná konzultantka

Mgr. Anna Séčová-Pintírová

Text do srbsčiny preložili

Dr. Marína Šimáková Speváková, prof. Dr. Zoroslav Spevák

Jazyková úprava

Zuzana Medveďová-Koruniaková, Mgr. Samuel Koruniak, PhD.

Dizajn výstavy, tlačeného materiálu a katalógu a príprava do tlače

MA. Andrea Merníková-Šimonová

Fotografie a expozícia

Mgr. Zdenko Lončar

Tlač

online vydanie

Náklad

online vydanie

ISBN

978-86-89771-16-9

Каталог изложбе

Словаци и Велика народна скупштина у Новом Саду
25. новембра 1918.

Издавач

Музеј војвођанских Словака
Маршала Тита 23, Бачки Петровац
muzejvs@gmail.com
www.muzeumslovakov.rs

Главна и одговорна уредница

Ана Сеч-Пинђир

Аутор изложбе

МА Јан Ђемровски

Рецензент изложбе и каталога

Др Габриела Губа Червени

Стручни сарадник

Ана Сеч-Пинђир

Превод текста на српски језик

Др Марина Шимак Спевак, проф. др Зорослав Спевак

Лектура текста на словачком језику

Зузана Медвеђова-Коруниакова, др Самуел Коруниак

Дизајн изложбе, штампаног материјала и каталога и припрема за штампу

МА Андреа Мерњик Шимон

Фотографије и поставка изложбе

МА Зденко Лончар

Штампа

онлајн издање

Тираж

онлајн издање

ISBN

978-86-89771-16-9

*Realizáciu výstavy a katalógu finančne podporili Pokra-
jinský sekretariát pre kultúru, informovanie a vzťahy s
náboženskými spoločenstvami AP Vojvodiny a Obec
Báčsky Petrovec*

*Realizaciju izložbe i kataloga finansijski je
podržao Pokrajinski sekretarijat za kulturu, javno
informisanje i odnose sa verskim zajednicama AP
Voјvodine i Општина Бачки Петровац.*

MA. Ján Demrovský

**Slováci a Veľké národné zhromaždenie
v Novom Sade
25. novembra 1918**

MA Jan Темровски

**Словаци и Велика народна скупштина
у Новом Саду
25. новембра 1918. године**

PÁR SLOV O MÚZEU

*Mgr. Anna Sécová-Pintírová
riaditeľka Múzea vojvodinských Slovákov*

Múzeum vojvodinských Slovákov bolo založené 16. januára 2012 Rozhodnutím Zhromaždenia Obce Báčsky Petrovec a Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny. Cieľom Múzea vojvodinských Slovákov je skúmať, zbierať, chrániť, odborne spracovávať, dokumentovať a prezentovať kultúrne dedičstvo Slovákov vo Vojvodine. Múzeum koncepčne a zbierkovým fondom nadväzuje na činnosť Národného múzea v Petrovci, ktoré bolo otvorené v roku 1949.

Pod správu Múzea vojvodinských Slovákov patrí Galéria Zuzky Medvedovej a kultúrno-historická pamiatka mimoriadneho významu „Najstarší dom v Petrovci“ z druhej polovice 18. storočia. Tento objekt predstavuje ukážku ľudovej architektúry z čias začiatkov osídľovania Petrovca Slovákmí. Okrem pôvodnej stavby prezentuje i príslušné zbierkové predmety a náčinia patriace do domácnosti.

V súčasnosti je v Múzeu vojvodinských Slovákov 4649 predmetov zaradených do troch muzeálnych zbierok: kultúrno-historickej, etnologickej a umeleckej. Kultúrno-historická zbier-

ka múzea zahŕňa 3216 zbierkových predmetov archívnodokumentačného typu, medzi ktoré patrí množstvo dokumentov, dokladov, letákov, plagátov, pohľadníc, starých fotografií. Etnologická zbierka obsahuje 940 zbierkových predmetov týkajúcich sa materiálnej a duchovnej kultúry Slovákov. Prevahu v zbierke majú predmety z domácnosti, interiéry textil a časti ľudového odevu. V etnologickej a kultúrno-historickej zbierke dominujú predmety z počiatku 20. storočia z územia celej Vojvodiny. Umelecká zbierka múzea pozostáva zo 493 diel slovenských vojvodinských akademických autorov a nachádza sa v Galérii Zuzky Medvedovej.

Múzeum vojvodinských Slovákov je ustanovizeň zameraná predovšetkým na ochranu a prezentáciu kultúrneho dedičstva tunajších Slovákov a týmto projektom sa zapája do osláv storočnice vzniku nového štátneho útvaru, do ktorého boli zahrnuté i oblasti, v ktorých žijú Slováci. Hlavným cieľom projektu je pripomenúť si túto udalosť a poukázať na účasť Slovákov v riešení dôležitých politických otázok pri formovaní nového štátu. Múzeum tak prostredníctvom výstavy a dvojazykového katalógu prispieva k lepšiemu poznaniu tejto témy.

НЕКОЛИКО РЕЧИ О МУЗЕЈУ

Ана Сеч-Пинћир

директорка Музеја војвођанских Словака

Музеј војвођанских Словака основан је 16. јануара 2012. године Одлуком Скупштине општине Бачки Петровац и Националног савета словачке националне мањине. Циљ Музеја војвођанских Словака јесте истраживање, сакупљање, очување, стручно обрађивање, документација и презентација културне баштине Словака у Војводини. Концепцијом и збиркама које има у фонду Музеј наставља делатност Народног музеја у Петровцу који је био отворен 1949. године.

Под управу Музеја војвођанских Словака спада Галерија Зуске Медвеђове и културно-историјски споменик од изузетног значаја Најстарија кућа у Петровцу из друге половине 18. века. Овај објекат представља пример народне архитектуре из времена почетка досељавања Словака у Петровац. Осим аутентичне градње презентује и оригиналну колекцију предмета и прибора за домаћинство који су део збирке.

У садашњости Музеј војвођанских

Словака поседује 4649 предмета разврстаних у три музејске збирке: културно-историјску, етнолошку и уметничку. Културно-историјска збирка обухвата 3216 предмета из колекције архивско-документарног типа, у које спада мноштво докумената, исправа, летака, плаката, разгледница, старих фотографија. Етнолошка збирка садржи 940 предмета који се тичу материјалне и духовне културе Словака. У збирци доминирају предмети из домаћинства, ентеријерни текстил и делови народне ношње. У етнолошкој и културно-историјској збирци има највише предмета с почетка 20. века са територије целе Војводине. Уметничка збирка садржи 493 рада словачких војвођанских академских сликара и налази се у Галерији Зуске Медвеђове.

Музеј војвођанских Словака је установа која је пре свега оријентисана на заштиту и презентацију културне баштине овдашњих Словака и овим се пројектом укључује у прославу стогодишњице од настајања нове државне формације, у коју су биле укључене и области у којима живе Словаци. Главни циљ пројекта јесте подсећање на овај догађај и указивање на учешће Словака у решавању важних политичких питања приликом формирања нове државе. Тиме Музеј посредством изложбе и двојјезичног каталога доприноси бољем познавању ове теме.

RECENZIA

Mgr. Gabriela Gubová-Červená, PhD.

РЕЦЕНЗИЈА

Др Габријела Губа Червени

Koniec prvej svetovej vojny priniesol veľké zmeny na mape Európy. Zanikli štyri obrovské ríše (Nemecké cisárstvo, Ruské cárstvo, Rakúsko-Uhorsko a Osmanská ríša). Pre naše územie a slovanské národy veľký význam mal rozpad Rakúsko-Uhorska. Slovanské národy v ňom videli už storočia žalár pre slovanské národy (Slovákov, Srbov, Chorvátov, Čechov, ...). Preto vojnu využili na agitovanie v prospech rozpadu dualistickej monarchie a snahe vytvoriť si vlastné národné štáty. V tomto roku si pripomíname sto rokov od týchto prevratových udalostí, preto i text Slováci a Veľké národné zhromaždenie v Novom Sade, 25. novembra roku 1918, autora Jána Demrovského poskytuje informácie o týchto udalostiach. Na úvod je krátky prehľad spolupráce Srbov a Slovákov cez parlamentné voľby do uhorského snemu, zakladanie Matice slovenskej za podpory Matice srbskej... Pritom sú uvedené významné osobnosti tejto spolupráce na oboch stranách, Viliama Paulinyho-Tótha, Svetozara Miletića, Milana Hodžu a Jašu Tomića. Spolupráca týchto národov sa formovala počas 19. storočia a na začiatku 20. storočia bola veľmi intenzívna. Takto pevne položené zákla-

Kraj Prvog svetskog rata doveo je do velikih promena na karti Evrope. Nestale su cetiri ogromne imperije (Nemacko carstvo, Rusko carstvo, Austroугарска монархија и Османско царство). За нашу територију и словенске народе велики значај имао је распад Аустроугарске. Словенски народи видели су у њој вековну тамницу Словена (Словака, Срба, Хрвата, Чеха,...). Зато су рат искористили за агитацију у корист распада дуалистичке монархије и настојања да створе властите националне државе. Ове године бележимо стогодишњицу од ових догађања корених промена зато и текст Словаци и Велика народна скупштина у Новом Саду, 25. новембра 1918. године, од аутора Јана Ђемровског пружа информацију о овим дешавањима. У уводу се налази кратак преглед сарадње Срба и Словака преко парламентарних избора у Угарску скупштину, оснивање Матице словачке уз подршку Матице српске... При томе наводе се значајне личности ове сарадње са обе стране, Вилијам Паулињи-Тот, Светозар Милетић, Милан Хоџа и Јаша Томић.

dy spolupráce boli potom adekvátne zužitkované pred koncom prvej svetovej vojny a počas priprav Veľkého národného zhromaždenia v Novom Sade. Prípravy boli veľmi intenzívne najmä po oslobodení Nového Sadu. V tomto období prebiehali debaty o spôsobe pripojenia Vojvodiny k novému štátu. Z dvoch koncepcií nakoniec prevládla koncepcia Jašu Tomiča, na základe ktorej sa Vojvodina najprv pripojila k Srbsku a potom ku Kráľovstvu SChS. Slováci v tomto období boli zorganizovaní v rámci Slovenskej národnej strany. Zvolili si svojich predstaviteľov pre Veľké národné zhromaždenie z každej slovenskej dediny. O spoločnom postupe sa dohodli na zhromaždení SNS predpoludním 25. novembra 1918 a potom vedúci predstavitelia rozhodnutia Slovákov prečítali na zhromaždení. „*Slováci na základe prirodzeného práva samourčovania národov žiadajú si, aby boli pričlenení do štátu Srbov, Chorvátov a Slovincov v tom istom presvedčení, že v bratskej države rovnoprávnosť národov uznaná, šetrná a zachovaná bude. Toto uzavretie je všeobecnou žiadosťou nášho tu bývajúceho národa a má sa sdeliť, Národnej skupštine* čo stanovisko tunajších Slovákov.“¹

Najväčší vplyv medzi Slovákmí mali Dr. Ľudovít Mičátek, Ján Grúnik, Janko Bulík, Ján Čajak, August Ráth. Po samotnom zhromaždení snažili sa prostredníctvom svojich požiadaviek

Saradňa meĭu ovim narodima formirala se tokom 19. века, a na početku 20. века била је веома интензивна. Овако чврсто постављене основе сарадње биле су потом корисно употребљене пред свршетак Првог светског рата као и за време припрема Велике народне скупштине у Новом Саду. Припреме су биле веома интензивне, нарочито након ослобођења Новог Сада. У овом периоду одржавале су се дебате о начину присаједињења Војводине новој држави. Од две концепције, на крају је превладала концепција Јаше Томића, на основу које се Војводина најпре прикључила Србији а касније Краљевини СХС. Словаци су у овом периоду били организовани у оквиру Словачке народне странке. Изабрали су своје представнике за учешће у Великој народној скупштини из сваког словачког села. О заједничким корацима договорили су се на Скупштини Словачке народне странке у преподневним часовима 25. новембра 1918. године, а након тога су изабрани представници прочитали изјаву Словака на народној скупштини. „*Словаци на основу природног права на самоопредељење народа траже, да буду припојени у државу Срба, Хрвата и Словенаца у чврстом уверењу да ће у братској држави равноправност народа бити призната, чувана и сачувана. Овај закључак представља општи захтев нашег народа који овде живи и треба да буде прослеђен Народној скупштини као становиште овдашњих Словака.*“¹

¹Karol Lilge: Príspevky k histórii Slovákov v Juhoslávii. In: Náš život. R. 7, č. 1, 1939, s. 95. Dolnozemský Slovák, r. 13, č. 1-2, 1. dec. 1918, s. 3.

zabezpečiti práva pre Slovákov v oblasti školstva, zdravotníctva, sociálnej spravodlivosti, hospodárstva atď.

Skúmať toto obdobie dejín vojvodinských Slovákov je zaťažené obmedzeným počtom archívnych materiálov, lebo archív Slovenskej národnej strany sa nezachoval, ako aj archívny materiál z pera významných osobností, či inštitúcií. Výskum je možný na základe časopisov *Dolnozemský Slováč* a *Národná jednota*, ktoré uverejňovali príspevky z tejto doby. Preto autor mal možnosť využiť iba malé množstvo originálnych dokumentov. Prehľadne a primerane predstavil širšej odbornej i neodbornej verejnosti toto prevratové obdobie a poskytol základné informácie o živote, činnosti a potrebách vojvodinských Slovákov.

Најутицајнији међу Словацима били су др Људевит Мичатек, Јан Груњик, Јанко Буљик, Јан Чајак, Аугуст Рат. Након одржане скупштине трудили су се да посредством својих захтева осигурају права Словацима у области школства, здравствене заштите, социјалне заштите, правде, привреде итд.

Истраживање овог периода историје војвођанских Словака отежано је због ограниченог мноштва архивског материјала, јер нити је сачуван архив Словачке народне странке, као ни архивски материјал значајних личности, односно институција. Истраживање је могуће вршити на основу часописа *Dolnozemský Slováč* и *Národná jednota*, који су објављивали чланке из овог периода. Зато је аутор имао могућност да искористи тек мању количину оригиналних докумената. Прегледно и примерено, представио је шиροј, како стручној, тако и лаичкој јавности, овај период корених промена и пружио основне информације о животу, раду и потребама војвођанских Словака.

¹ Карол Лилге, Прилози историји Словака у Југославији. Ин: Наш живот. Годиште 7, бр. 1, 1939, стр. 95. *Dolnozemský Slováč*, годиште 13, бр. 1-2, дец. 1918, стр. 3.

Anastas Bocarić, *Veľké národné zhromaždenie v Novom Sade*, (il. č. 23)

Анастас Боцарић, *Велика народна скупштина у Новом Саду*, (ил. бр. 23)

SLOVÁCI A VEĽKÉ NÁRODNÉ ZHROMAŽDENIE V NOVOM SADE 25. NOVEMBRA 1918

MA. Ján Demrovský

PREDHOVOR

Pripojenie vojvodinských oblastí ku Kráľovstvu Srbov, Chorvátov a Slovincov predstavuje dôležité dianie v dejinách vojvodinských Slovákov. Po hrôzostrašnej prvej svetovej vojne nastal čas veľkých premien na politickej mape Európy, tiež porážkou Centrálnych mocností a rozpadom Rakúsko-Uhorska sa vytvorili podmienky na utvorenie vlastných štátov pre mnohé národy, ktoré žili v rámci hraníc monarchie.

Začiatkom 20. storočia silnelo hnutie za oslobodenie od dlhodobej tyranie vo všetkých krajoch Rakúsko-Uhorska. Začiatok prvej svetovej vojny priniesol surový vojnový režim. Inteligencia, ktorá pôsobila proti režimu, bola buď

СЛОВАЦИ И ВЕЛИКА НАРОДНА СКУПШТИНА У НОВОМ САДУ 25. НОЕМБРА 1918. ГОДИНЕ

МА Јан Ђемровски

ПРЕДГОВОР

Присаједињење војвођанских области Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца представља значајан догађај у историји војвођанских Словака. После страхотног Првог светског рата дошло је време великих промена на политичкој мапи Европе, такође поразом снага централне осовине и распадом Аустроугарске створили су се услови за многе народе, који су живели у границама монархије, да створе сопствене државе.

Почетком 20. века у свим крајевима Аустроугарске јачао је покрет за ослобођење од дуготрајне тираније. Почетак Првог светског рата донео је суров војни режим.

uväznená, alebo musela opustiť krajinu. Boli rozpustené všetky opozičné strany a zakázané noviny, ktoré vydávali. Okrem politických zákazov fungovali zábrany činnosti mnohých kultúrnych združení. Avšak v októbri 1918 sa začali búrlivé diania v Uhorsku, cítili sa sociálne nepokoje a vplyv revolúcie v Rusku. Po revolúcii sa objavujú komunistické hnutia po celej Európe, ktoré sa snažia zrušiť dovtedajší režim. V tom im pomáhajú demobilizované jednotky Centrálnych mocností, ktoré zapríčinili rôzne škody s cieľom destabilizovať monarchie.

V takejto neblahej situácii veľkú príležitosť na zjednotenie so Srbskom uvideli srbskí intelektuáli, predovšetkým Jaša Tomić. Tento koncom októbra zorganizoval Veľký národný výbor (Veliki narodni odbor) v Subotici, ktorý mal byť nositeľom národného hnutia a ústrednej správy. Úlohu Veľkého národného výboru prevzal Srbský národný výbor (Srbski narodni odbor), ktorý koncom októbra pôsobil v Novom Sade. Hlavným cieľom tohto výboru bolo vytvorenie Národného zhromaždenia, ktoré rozhodne nielen o osude srbského národa, lež aj iných národov žijúcich na území južného Uhorska. Srbský národný výbor svojimi politickými akciami zjednotil slovanské obyvateľstvo na tomto území.

Интелектуалци, који су деловали против режима, били су утамничени, или су морали да напусте земљу. Распуштене су биле све опозиционе странке и забрањено излагање њихових листова. Осим политичких забрана на делу су биле и забране деловања многих културних удружења. Међутим, у октобру 1918. године долази до бурних догађаја у Угарској, осећали су се социјални немири и утицај Октобарске револуције у Русији. Након револуције се у целој Европи јављају комунистички покрети, који теже да сруше дотадашњи режим. У томе им помажу демобилисане јединице снага Централне осовине, које извршавају низ штеточинских активности, са циљем да дестабилизују монархије.

Велику прилику за уједињење са Србијом у оваквој тешкој ситуацији увидели су и српски интелектуалци, пре свих Јаша Томић, који је крајем октобра у Суботици организовао Велики народни одбор, који је требао да буде носилац народног покрета и централне управе. Улогу Великог народног одбора преузео је Српски народни одбор, који је крајем октобра деловао у Новом Саду. Главни циљ наведеног Одбора било је стварање Народне скупштине, који ће одлучити о судбини не само српског, него и других народа на просторима јужне Угарске. Српски народни одбор својим политичким активностима ујединио је словенске народе на овим просторима.

SRBSKO-SLOVENSKÁ SPOLUPRÁCA POČAS 19. A NA ZAČIATKU 20. STOROČIA

Príslušníci oboch slovanských národov cítili potrebu spolupracovať a tým aj udržiavať myšlienku všeslovanskej vzájomnosti aj v 19. storočí, predovšetkým počas politických diania po revolúcii v rokoch 1848/49. V roku 1860 cisár František Jozef s cieľom upokojiť občanov vydal Októbrový diplom, ktorým sľúbil poddанным občianske práva, národom národnostné slobody a krajine ústavné zriadenie. Spomenuté slobody využívajú Slováci a otvárajú svoje učiteľské stanice, na ktorých sa vzdelávali mnohí významní srbskí dejatelia. Ved' celé generácie srbských vzdelancov v 18. a 19. storočí získavali svoje národné povedomie počas štúdií v Bratislave a v iných mestách dnešnej Slovenskej republiky. K srbským študentom bratislavského lýcea patrili Đura Daničić, Vasa Živković, Pavle Popović Šapčanin, Svetozar Miletić, Jovan Jovanović Zmaj a iní. Treba osobitne vyzdvihnúť mimoriadny vplyv Ľudovíta Štúra na Svetozara Miletića.¹

Významným krokom v spolupráci Slovákov a Srbov bolo založenie Matice slovenskej v roku 1863. V tejto práci sa zúčastnila Matica srbská, založená v roku 1826, ktorá bola vzorom pre zakladanie ostatných slovanských matíc. Treba spomenúť aj fakt, že k Matici srbskej mali najbližšie Slováci z územia Vojvodiny a preto práve ich prostredníctvom chcela Matica slovenská realizovať svoje ciele

СРПСКО – СЛОВАЧКА САРАДЊА ТОКОМ 19. И ПОЧЕТКОМ 20. ВЕКА

Припадници оба словенска народа осећали су потребу за сарадњом и тиме за одржавањем идеје о свесловенској узајамности и у 19. веку, пре свега током политичких збивања након револуције у годинама 1848-49. Године 1860. цар Франц Јозеф, у намери да умири грађанство, издао је Октобарску диплому, којом је поданицима обећао грађанска права, народима националне слободе а држави уставно уређење. Наведене слободе Словаци користе за отварање својих школа, на којима су се школовали и многи значајни српски посленици. Целе генерације српских интелектуалаца у 18. и 19. веку су своје прво национално освешћење стицали током студија у Братислави и другим градовима данашње Словачке републике. У српске студенте лицеја у Братислави спадали су Ђура Даничић, Васа Живковић, Павле Поповић Шапчанин, Светозар Милетић, Јован Јовановић Змај и други. Посебно треба истаћи изузетан утицај Људевита Штура на Светозара Милетића.¹

Значајан корак у сарадњи Словака и Срба представљало је оснивање Матице словачке 1863. године. У овим активностима учествовала је и Матица српска, која је била основана 1826. године и представљала је узор за оснивање осталих словенских матица.

V. Rohn, *Portrét Viliama Paulinyho – Totha* (1826-1877), Pešť, 1870, (kat. č. 12)

Портрет Вилијама Паулинија – Тота (1826 - 1877), Пешта, 1870., (кат. бр. 12)

späté so Srbmi. Už v roku 1865 Karol Kuzmány, podpredseda Matice slovenskej v Martine, pricestoval do Petrovca upraviť cirkevné a politické vzťahy tunajších Slovákov. Počas pobytu medzi dolnozemskými Slovákami sa stretol s generálom Ďorďom Stratimirovičom v Kulpíne, s ktorým uzavrel slovensko-srbskú politickú dohodu pre všetky budúce voľby v kulpínskom volebnom okrese. Podľa tejto dohody kandidáti mali byť raz srbskej, raz slovenskej národnosti. O týchto udalostiach sa mlčalo. Spomenutú slovensko-srbskú spoluprácu ilustruje aj úryvok zo spoločensko-politického časopisu *Dolnozemský Slovák*:

II. Kulpín: Milan Hodža. Tohto posledného treba považovať za spoločného kandidáta

Треба указати на чињеницу да су Матици српској најближи били Словаки из Војводине и зато је Матица словачка рачунала на њих као на неког, чијим посредништвом може остварити своје циљеве везане за Србе. Већ 1865. године потпредседник Матице словачке у Мартину Карол Кузмани допутовао је у Петровац са циљем да уреди црквене и политичке односе овдашњих Словака. Током боравка међу доњоземским Словацима срео се у Кулпину са генералом Ђорђем Стратимировићем, са којим је склопио словачко-српски политички договор за све будуће изборе у Кулпинском изборном округу. На основу овог договора кандидати су наизменично требало да буду једном српске а други пут словачке националности. О овим догађајима

*strany slovensko-srbskej; lebo tak, ako čo bratia Srbi pomohli nám pri jeho vyvolení, tak isto nám nakladá svedomie, vďačnosť a náš vlastný záujem, aby sme Srbom, kandidátovi Srbovi pomáhali k vyvoleniu, keď príde tomu čas.*²

Štyri roky po dohode petrovský farár Juraj Mrva, člen predsedníctva Slovensko-srbského podvýboru opozičnej stredolavej strany kulpínskeho volebného okresu, požiadal podpredsedu Matice slovenskej v Martine Viliama Paulínyho-Tótha, aby sa ujal kandidatúry na poslanca do uhorského snemu. Preto 4. marca 1869 Paulíny sem aj prišiel. Mal veľkú podporu Matice srbskej a predovšetkým Svetozara Miletiča, ktorého poznal zo študentských čias v Bratislave. Paulíny navštívil všetky obce svojho volebného okresu a po voľbách sa aj stal poslancom uhorského snemu.

Významnejšie voľby do uhorského snemu sa udiali v roku 1905, keď za veľkej pomoci srbských politikov v čele s Jašom Tomićom zvíťazil Milan Hodža.

Významné politické manifestácie v spolupráci Srbov a Slovákov sa udiali tesne pred prvou svetovou vojnou. Národné snemy sa organizovali v mnohých dedinách, v ktorých žili Slováci. Spomenuté snemy viedli Miloš Krno a Ľudovít Mičátek, vtedy už významní predáci Slovákov a vydavatelia novín *Dolnozemský Slovák*.

се ћутало. О наведеној словачко-српској сарадњи сведочи и одломак из друштвено-политичког листа *Dolnozemský Slovák*:

*II. Кулпин: Милан Хоџа. Овог последњег треба сматрати за заједничког кандидата словачко-српске стране; јер онако, како су браћа Срби нама помогли код његовог избора, исто тако нам налаже савест, захвалност и наш сопствени интерес, да Србима, кандидату Срба помогнемо на изборима, када за то дође време.*²

Четири године након договора петровачки свештеник Јурај Мрва као члан Председништва словачко-српског подбора опозиционе умерено левичарске странке Кулпинског изборног округа, затражио је од потпредседника Матице словачке у Мартину Вилијама Паулинија – Тота да се прихвати кандидатуре за посланика Угарског сабора. Зато је 4. марта 1869. године и допутовао овамо. Имао је велику подршку Матице српске а пре свега Светозара Милетића, с којим су се познавали из студентских времена у Братислави. Паулини је посетио све средине свог изборног округа а на изборима је стварно постао посланик Угорског сабора.

Значајнији избори у Угарски сабор одржани су 1905. године, када је, уз велику помоћ српских политичара на челу са Јашом Томићем, победио Милан Хоџа.

Počas prvej svetovej vojny neexistovali veľké politické združenia Slovákov, pretože maďarská moc nedovoľovala žiadne formy zoskupovania. Lepšie dni pre Slovákov nastali koncom prvej svetovej vojny, keď si obnovili spoluprácu so srbskými predákmi pri otázke pripojenia Vojvodiny k novému štátu. Významným prejavom spolupráce Slovákov a Srbov bol aj ten, keď v posledné dni prvej svetovej vojny Dalibor Krno ozbrojil Srbskú národnú stráž v Novom Sade zbraňami získanými od Slovákov, ktorí

Zuzka Medved'ová, *Milan Hodža (1878-1944)*,
Báčsky Petrovec, 1936, (kat. č. 1)

Зуска Медвеђова, *Милан Хоџа (1878-1944)*,
Бачки Петровац, 1936., (кат. бр. 1)

Значајне политичке манифестације у сарадњи Срба и Словака биле су одржане непосредно пре Првог светског рата. Народни сабори су се одржавали у многим селима, где су живели Словаци. Наведене саборе предводили су Милош Крно и Људевит Мичатек, тада већ значајни представници Словака и издавачи листа *Dolnozemský Slovák*.

За време Првог светског рата нису постојала велика политичка удружења Словака, јер мађарске власти нису дозвољавале никакве форме удруживања.

Бољи дани за Словаке дошли су крајем Првог светског рата, када је била обновљена и њихова сарадња са српским представницима, у погледу решавања питања

boli v radoch rakúsko-uhorskej armády. Zdenko Krno, starší brat Dalibora Krna, bol veliteľom Srbskej národnej stráže v Novom Sade a počas príchodu srbskej armády rozkázal svojim spolubojovníkom otvoriť brány Nového Sadu, aby srbská armáda voľne vstúpila. Táto udalosť sa stala dňa 9. novembra 1918, keď bolo mesto Nový Sad oslobodené.

припајања Војводине новој држави. Значајан показатељ сарадње Словака и Срба је и тај, да је у последњим данима Првог светског рата Далибор Крно наоружао Српску народну стражу у Новом Саду оружјем, које је стекао од Словака, који су били у редовима аустроугарске армије. Такође Зденко Крно, старији брат Далибора, који је био командант Српске народне страже у Новом Саду, када се приближавала српска армија, наредио је својим саборцима да отворе капије Новог Сада, како би у град слободно ушла српска армија. Тај догађај се одиграо 9. новембра 1918. године, када је град Нови Сад ослобођен.

*Vol'by Milana Hodžu,
Báčsky Petrovec,
(il. č. 1)*

*Избори Милана Хоџе
у Угарски сабор,
Бачки Петровац,
(ил. бр. 1)*

OBDOBIE PRED VEĽKÝM NÁRODNÝM ZHROMAŽDENÍM V NOVOM SADE

Prvé akcie príprav sa začali konať od októbra 1918, keď sa dňa 2. októbra v Subotici realizovalo zasadnutie vojvodinských politikov v čele s demokratom Tihomirom Ostojićom. Na tomto zasadnutí bola schválená rezolúcia o potrebe organizovania konferencie, na ktorej by bola doriešená otázka Báčky, Banátu a Barane ako budúcich častí spoločného štátu južných Slovanov.³

Podobne bola v dňoch 6. až 8. októbra v Záhrebe založená Národná rada Srbov, Chorvátov a Slovincov ako politické teleso juhoslovanských národov v Rakúsko-Uhorsku. Spomenuté teleso malo viesť aktivity zjednotenia území, na ktorých žijú občania slovanských národov v Rakúsko-Uhorsku. Politickú činnosť narodných rád schválili a uznali srbskí politici v Subotici 24. a 25. októbra 1918.⁴

V októbri bolo ešte jedno dôležité zasadnutie v Subotici, ktoré zorganizoval vodca radikálov Jaša Tomić. Na zasadnutie povolal predstaviteľov ľudu z mnohých vojvodinských miest. Tomić žiadal, aby sa utvorilo jedno politické teleso, ktoré by bolo schopné prevziať moc od Maďarov. Jeho prejav bol schválený a na tom istom zasadnutí bolo dohodnuté, aby sa vytvoril Veľký národný výbor (Veliki narodni odbor), ktorý bude mať najväčšiu moc, kým sa

ПЕРИОД ПРЕ ВЕЛИКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ У НОВОМ САДУ

Прве припремне активности обављале су се од октобра 1918. године, када је 2. октобра дошло до заседања војвођанских политичара на челу са демократом Тихомиром Остојићем у Суботици. На овом заседању била је донета резолуција, на основу које је било потребно да се организује конференција, на којој би се решило питање Бачке, Баната и Барање као будућих делова заједничке државе јужних Словена.³

Слично је у Загребу, у периоду од 6. - 8. октобра, основано Народно вијеће Срба, Хрвата и Словенаца као политичко тело југословенских народа у Аустроугарској. Наведено тело је имало за улогу да води активности на уједињењу територија, на којима живе припадници словенских народа у Аустроугарској. Политичка активност Народних већа била је одобрена и призната од стране српских политичара у Суботици 24. и 25. октобра 1918.⁴

У октобру је одржана још једна важна седница у Суботици, коју је организовао вођа радикала Јаша Томић, који је на овај састанак позвао представнике народа из разних војвођанских места. На овој седници Томић је захтевао да се формира једно политичко тело, које би било способно да преузме власт од Мађара. Његово излагање је било прихваћено а на тој седници је било договорено да се

v iných mestách založia národné výbory podriadené Veľkému národnému výboru. Neskoršie idea o Veľkom národnom výbore skrachovala a namiesto tohto telesa bol vytvorený Srbský národný výbor, ktorý začal pôsobiť v Novom Sade. Tento výbor existoval aj skorej pod názvom Ústredný výbor pre Báčku, Banát a Baraňu a podnikal humanitné akcie, predovšetkým poskytoval ubytovanie deťom z Bosny a Hercegoviny.

Vyhlasenie Srbského národného výboru zo dňa 3. novembra 1918 okrem iného hovorí aj o tom, že každý národ má právo rozhodovať o svojom osude a píše sa v ňom, aký ťažký život mal srbský národ v Uhorsku. Osobitne sa uvádza skutočnosť, že Srbi nemali svojho poslanca v uhorskom sneme, preto Srbský národný výbor prevzal na seba záväzok pomáhať Srbom a iným slovanským národom v Uhorsku.⁵

Základným cieľom Srbského národného výboru bolo zorganizovať národné zhromaždenie, ktoré rozhodne o ďalšom osude Vojvodiny na základe sebaurčenia národov žijúcich na tomto území, tiež zakladať národné výbory po celej Vojvodine. Okrem politickej činnosti výbor sa venoval aj iným záležitostiam, hlavne humanitárnym, napríklad zásobovaniu a ubytovaniu srbských zajatcov, organizácii zdravotníckej služby a zbieraní príspevkov. Výbor samostatne začal vydávať noviny *Srpski list*.

V čase vytvárania Srbského národného výboru srbské vojsko so silami Antanty prešlo

formira Велики народни одбор, који ће да има највишу власт, док се по градовима не оформе Народни одбори, који ће бити потчињени Великом народном одбору. Касније је идеја Великог народног одбора пропала а уместо овог тела био је формиран Српски народни одбор, који је почео са деловањем у Новом Саду. Овај одбор је постојао још раније, али под називом Средишњи одбор за Бачку, Банат и Барању бавио се хуманитарним активностима, првенствено смештајем деце из Босне и Херцеговине.

Проглас Српског народног одбора од 3. новембра 1918. године осим осталог говори и о томе да сваки народ има право да одлучује о својој судбини и истиче како је српски народ тешко живео у Угарској. Нарочито се наводи чињеница да Срби нису имали свог посланика у Угарском сабору, зато је Српски народни одбор преузео на себе обавезу да помаже Србима и осталим словенским народима у Угарској.⁵

Основни циљ Српског народног одбора био је да организује народни сабор, који ће одлучити о даљој судбини Војводине, на основу самоопредељења народа, који живе на овој територији, као и оснивање народних одбора по целој Војводини. Осим политичких активности, одбор се бавио и другим стварима, пре свега хуманитарне природе, као што су смештај и снабдевање српских заробљеника, организацијом здравствене службе и сакупљањем прилога. Одбор је самостално

cez rieky Dunaj a Sávu a oslobodilo veľkú časť Srbska. Srbské a slovenské obyvateľstvo vítalo srbskú armádu na každom kroku. Už 7. novembra srbská armáda oslobodila Sremsku Mitrovicu a Starú Pazovu, 9. novembra Nový Sad, nasledovali mestá Subotica (10. novembra), Bečkerek (Zreňanin) a Pančevo (17. novembra).

V čase približovania sa srbskej armády k Novému Sadu Srbský národný výbor v noci medzi 8. a 9. novembrom súrne zvolal zasadnutie. Prítomní boli na ňom aj predstavitelia maďarskej moci. Dohodnuté bolo, že Srbský národný výbor preberie moc nad Novým Sadom. Príchodom srbského vojska a konštituovaním sa moci v Novom Sade Srbský národný výbor bol pozbavený starostlivosti o udržiavanie mieru v meste. Teraz mal výbor len jednu úlohu – pripraviť aktivity a plán práce Národného zhromaždenia.

V oslobodenom Novom Sade sa cítila radosť z oslobodenia. Maďarskí úradníci boli pozbavení práce a na ich miesta prichádzali srbskí úradníci, ktorých bolo v danej chvíli málo. V takej situácii Srbský národný výbor založil podvýbor, ktorého predstavitelia mali pripraviť volebný poriadok a návrhy rozhodnutí pre prácu Veľkého národného zhromaždenia. Členovia podvýboru boli Jaša Tomić, Dr. Milan Petrović, Dr. Ignjat Pavlas, Mita Klicin a Pavle Tatić.

Dôležitým bodom volebného poriadku, na ktorom sa uzniesol podvýbor, bolo

почео да издаје новине *Српски лист*.

У време стварања Српског народног одбора, српска војска је са силама Антанте прелазила преко река Дунав и Сава и тако су ослободили велики део Србије. Српска војска је била поздрављана на сваком кораку од стране српског и словачког становништва. Већ 7. новембра српска армија улази и ослобађа Сремску Митровицу и Стару Pazovu, за њима следи Нови Сад, који је био ослобођен 9. новембра, затим су следили градови Суботица (10. новембра), Бечкерек (Зрењанин) и Панчево (17. новембра).

У време приближавања српске војске Новом Саду Српски народни одбор у ноћи између 8. и 9. новембра сазива хитну седницу. На њој су били присутни и представници мађарске власти. Договорено је да ће Српски народни одбор преузети власт над Новим Садом. Доласком српске војске и конституисањем власти у Новом Саду Српски народни одбор је био ослобођен дужности одржавања мира у граду. Сада је Одбор имао само једну улогу – да припреми активности и план рада Народног сабора.

У ослобођеном Новом Саду осећала се радост због ослобођења. Мађарски службеници били су разрешени својих послова а на њихова места долазили су српски службеници, којих је у овом моменту било мало. У таквој ситуацији Српски народни одбор основао

Dr. Ignjat Pavlas, predseda Veľkého národného zhromaždenia (il. č. 28)

*Др Игњат Павлас, председавајући
Велике народне скупштине (ил. бр. 28)*

*Dimitrije Mita Klicin (1869 – 1943),
učiteľ, publicista a národný poslanec, (il. č. 27)*

*Димитрије Мита Клицин
(1869 - 1943), учитељ, публициста и народни
посланик, фотографија (ил. бр. 27)*

všeobecné a slobodné hlasovacie právo. Volebný poriadok bol schválený vo Vyhlásení dňa 17. novembra. Podľa neho hlasovacie právo mali všetci Srbi, Bunevci a iní Slovania oboch pohlaví vo veku nad dvadsať rokov. Poslanci sa volili v obciach, na každých 1000 obyvateľ'ov volili jedného poslanca. Osady, ktoré majú menej ako 200 obyvateľ'ov, mali právo voliť v obci, ktorá im bola najbližšia. Týmto nebol nikto diskriminovaný. Veľmi dôležitý bol bod, ktorým sa ženám dáva volebné právo, a to aktívne (voliť) a pasívne (byť volená).⁶

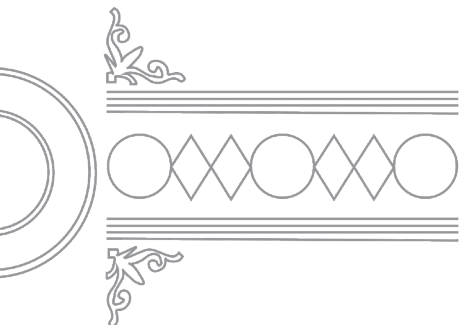
Keď už bolo všetko pripravené na pripojenie, vyskytol sa problém. Existovali dve koncepcie o tom, ako by sa malo uskutočniť pripojenie. Jeden názor zastupovali demokrati, ten druhý radikáli. Demokrati, zoskupení okolo Tihomira Ostojića, boli tej mienky, že cesta pripojenia Vojvodiny k novému štátu má viesť cez Narodnú radu, orgán, ktorý bol založený v Záhrebe. Iného názoru bol radikál Jaša Tomić, ktorý tvrdil, že sa Vojvodina má najprv pripojiť k Srbsku a zjednotená so Srbskom má vojsť do nového štátu. Tomić svoje tvrdenie argumentoval tým, že vo Vojvodine žije veľký počet Srbov, že je nevyhnutné, aby sa najprv pripojili k svojmu materskému štátu. Podľa Tomića srbský štát mal veľké straty vo vojne a predstavoval dôležitý činiteľ zjednotenia.

Za vojnové zásluhy Srbsko bolo uznávané mocnosťami, čo nemožno povedať o oblastiach, v ktorých žili Slovinci a Chorváti. Podľa Tomića národné rady nemohli byť rovno-

je pododbor, čiži su представници требали да припреме изборни поступак и предлоге одлука за рад Великог народног сабора. Чланови пододбора били су Јаша Томић, др Милан Петровић, др Игњат Павлас, Мита Клицин и Павле Татић.

Важна тачка изборног поступка, који је пододбор донео, било је опште и слободно право гласа. Изборни поступак био је проглашен у Прогласу од 17. новембра. По њему, право гласа имају сви Срби, Буњевци и остали Словени оба пола, старости преко двадесет година. Посланици се бирају по општинама, и то на сваких 1000 људи један посланик. Насеља која имају мање од 200 становника имају право да бирају у општини, која им је најближа. Овиме нико није био дискриминисан. Веома је важна тачка, којом се и женама даје бирачко право и то активно (да бирају) и пасивно (да буду биране).⁶

Када је већ све било припремљено за присаједињење, појавио се један проблем. Постојале су две концепције, како треба да дође до присаједињења. Један приступ заступале су демократе а други радикали. Демократе, окупљене око Тихомира Остојића, сматрале су да пут присаједињења Војводине са новом државом треба да води преко Народног већа, основаног у Загребу. Други приступ заступао је радикал Јаша Томић, који је тврдио да Војводина треба најпре да се присаједини Србији и тако

*Dve rozhodnutia Veľkého
národného zhromaždenia
Srbov, Bunevcov a iných
Slovanov v Banáte, Báčke
a Barani v Novom Sade
z 12. novembra 1918
o pripojení Vojvodiny
k Srbskému kráľovstvu,
(il. č. 23)*

*Две одлуке Велике
народне скупштине
Срба, Буњеваца
и осталих Словена у
Банату, Бачкој
и Барањи у Новом Саду
од 12. новембра 1918.
године о присаједињењу
Војводине Краљевини
Србији, (ил. бр. 23)*

Две одлуке Велике Народне Скупштине

у Новом Саду 12. новембра 1918.

Народна Скупштина Срба, Хрвата, Буњеваца, Слована, Русина и осталих народа из
Баната, Бачке и Барање донела је ове одлуке:

I. ОДЛУКА:

1. Молимо владу братске Србије, да на континуирану заступу наше интересе.
2. Прискупујући се Краљевини Србији, која својим досадашњим радом и развојем ујачува слободу, равно-
правност, напредак у сваком правцу не само нама, него и свима словенским па и несловенским народима, који с нама
заједно жива.
3. Овај наш захтев хоће да помогне уједино и теклој сици Југословена, јер је и нама искрена жеља да српско
влада удружи са Народним Већем у Загребу учини све да хоће до остварења јединственог државе, Срба, Хрвата и
Словенаца под водством краља Петра и његове династије.
4. И зато, да би ова скупштина, помоћу са своје стране остварити јединствену државу Словена, Срба,
Хрвата и Словенаца, бира два члана, која ће стајати на услузи српској влади: Јану Томина (Нови Сад) и Бланка Рајића
(Суботица) и бира два члана, која ће стајати на услузи Народном Већу у Загребу: др. Јована Манојловића (Суботица) и
Васу Станчића (Нови Сад).
5. Несловенским и несловенским народима, који остају у нашим границама, обезбеђује се свако право, који хоће,
да као мањина очувају и развијају своје народно биће.
6. А тако исто захтева скупштина ова да се оним Србима, Буњевцима и Шоцима, који и даље остају изван
наших граница у другим државама, обезбеди правом заштите мањина њихов народни опстанак и развој, као и право,
да се ти Срби од нове српске државе могу слободно, културно и економски потпомагати и у том ће се строго држави
пачена уздјачности (принципалитета).
7. Ово важи нарочито за Србе у Будимској Епархији и за Буњевце и Шоке изван граница наше државе,
који ће остати изван оквира српске земље, и којима се има обезбедити потребни део народно-државног иметка, односно
прихода досадашње Краљевине Митрополије.

II. ОДЛУКА:

- Банат, Бачка и Барања, у границама које покреће аулантична балканска војска, проглашује се данас 12. но-
вембра 1918. на Народној Скупштини у Новом Саду, на основу укупног начела народног самоопређивања одлученим,
како у државноправном, тако и у политичком и природном погледу, од Угарске.
- Због тога Народна Скупштина поставља Велики Народни Савет, којем је извршни орган Народна Управа.
Народни Савет чине председател, чланови, изабраних од Народној Скупштини.
- Народни Савет доноси потребне уређење и наређење, поставља Народну Управу и врши надзор над њом.
- Народну Управу чине они одсеци:
1. Политички одсек.	4. Просвета (школа и црква).	7. Припреда.	10. Народна одржање.
2. Унутрашњи одсек.	5. Финансије.	8. Прехрана и снабдевање.	11. Народна одбрана.
3. Правосуђе.	6. Саобраћај.	9. Социјалне реформе.	
- На челу сваког одсека стоји Народни Поверљив са замеником и потребним особљем.
- Народна Управа управљаће општом територијом на основу начела потпуне слободе и равноправности за
све народе. Сваки грађанин има непосредно право, да на свом матерњем језику општи са свима властима.
- До коначног организовања нове наше државе Народна Управа управљаће, по могућности, према постојећим
законима и законитим наређењима.
- Скупштина Великом Народном Савету и Народној Управи је Нови Сад.
- Ако две стотине чланова ове Народне Скупштине, која поставља Народни Савет, ма из којег разлога, у питањима
администрације, затражи поновни састан Народне Скупштине, дужан је Народни Савет сазвати Народну Скупштину у року
од 14 дана.

Председници:

Др. Ђокић Милогурски	Стеван Михаљич	Др. Игњат Павлас	Павле Татић
Др. Славој Милетић	Др. Јудевић Мичајич	Божидар Поповић	Јован Храниловић

Перовође:

Др. Душан Бошковић	Мита Ђорђевић	Др. Јован Латичић	Душан Тушановић
--------------------	---------------	-------------------	-----------------

Народнић Нови Сад.

právnymi činiteľmi v procese pripojenia.

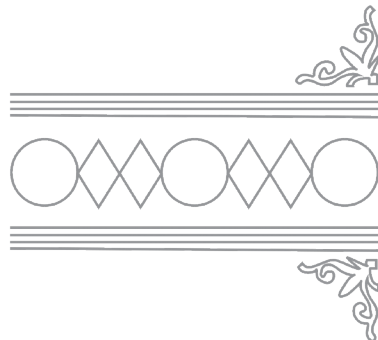
Nakoniec a pred začiatkom práce Veľkého národného zhromaždenia prevládlo stanovisko Jašu Tomića, aby sa Vojvodina najprv pripojila k Srbsku.

уједињена са Србијом треба да уђе у нову државу. Томић је своју тврдњу поткрепљивао тиме, што у Војводини живи велики број Срба, па је неопходно да се они најпре припоје својој матичној држави. Према Томићу, Србија је имала велике губитке у рату и представља значајан фактор уједињења. За своје заслуге у рату Србија је од великих сила била поштована, што се не може рећи за области где су живели Словенци и Хрвати. Према Томићу, Народна већа не могу бити равноправни фактори у процесу присаједињења.

Srpski list (Srbský časopis), ročník 1, č. 11, Novi Sad, 6. november 1918, (il. č. 11)

Srpski list, годиште 1., br. 11., Нови Сад, 6. новембар 1918., (ил. бр. 11)

Deň pred Veľkým národným zhromaždením (24. novembra 1918) v Rume bola doriešená otázka Srijemu. Na sneme sa zoskupili predstavitelia národných rád zo 74 srijemských osád, vrátane väčších miest ako sú Stará Pazova, Srijemska Mitrovica a Šíd. Predstavitelia jednoglasne schválili rezolúciu, ktorá znela:

1. Dnešný snem predstaviteľov národných rád zo Srijemu žiada, utvoriť jednotný a demokraticky zriadený štát SCHS v čele s dynastiou Karađorđevićovcov, tiež od národných rád v Záhrebe sa očakáva utvorenie jednotného parlamentu so sídlom v Belehrade.

2. Ak by došlo ku kmeňovému a politickému štiepaniu štátu, predstavitelia národných rád v Srijeme ako predstavitelia národa vyhlasujú, že Srijem bude bezpodmienečne pripojený k Srbskému kráľovstvu.

3. Pre ten prípad žiadame, aby nás na mierovej konferencii zastupovala vláda Srbského kráľovstva.

Týmto činom sa Srijem pripojil k Srbskému kráľovstvu prv než ostatné časti dnešnej Vojvodiny.⁷

Na kraju, pre početka rada Велике народне скупштине, превладало је становиште Јаше Томића да се Војводина најпре присаједини са Србијом.

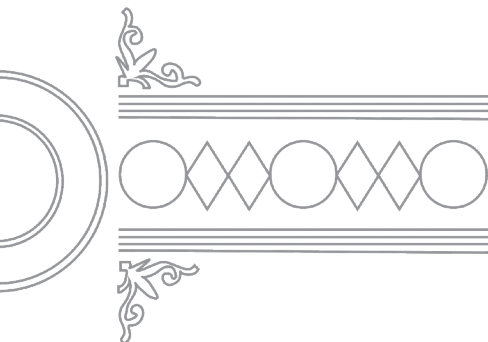
Дан пре Велике народне скупштине (24. новембра 1918. године) у Руми је било разрешено питање Срема. На сабору су се окупили представници Националних вијећа из 74 сремска насеља, укључујући веће градове као што су Стара Пазова, Сремска Митровица и Шид. Представници су једногласно усвојили резолуцију, која је гласила:

1. Данашњи сабор представника Народних вијећа из Срема захтева да се формира јединствена и демократски уређена држава СХС, на челу са династијом Крађорђевић, такође од Народних вијећа у Загребу очекује се да се формира јединствена скупштина са седиштем у Београду.

2. Ако би дошло до племенског и политичког цепања државе, представници Народних вијећа у Срему, као заступници народа изјављују да ће Срем бити безусловно припојен Краљевини Србији.

3. За тај случај захтевамо да нас на мировној конференцији заступа влада Краљевине Србије.

Овим потезом Срем се припојио Краљевини Србији пре осталих делова данашње Војводине.⁷

OBDOBIE PRÍPRAV SLOVÁKOV NA VEĽKÉ NÁRODNÉ ZHROMAŽDENIE V NOVOM SADE

Slovensko-srbská spolupráca v minulých storočiach tvorila pevný základ pre vstup dolnozemských Slovákov do nového štátu – Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov. Slováci boli toho názoru, že vytváranie nového štátu predstavuje pre nich záchranu pred maďarizáciou a asimiláciou.

Už deň po oslobodení Nového Sadu, 10. novembra, sa predstavitelia Slovákov zoskupili v budove Slovenskej banky a zorganizovali Zhromaždenie Slovenskej národnej strany pre Báčku a Srem.

Vedenie Slovenskej národnej strany prevzal po smrti Dr. Miloša Krna jeho spolupracovník Dr. Ľudovít Mičátek, advokát z Nového Sadu. Zhromaždenie bolo otvorené po príhovore učiteľa a spisovateľa Jána Čajaka st. Zhromaždeniu predsedal Ľudovít Mičátek a zápisnicu viedol farár Samuel Štarke. Slováci z Vojvodiny si uvedomili, že sa nemôžu dostať do Československého štátu a preto sa museli zjednotiť a zjednotení vojsť do nového štátu, ktorý bude vytvorený na troskách Rakúsko-Uhorska.

O dôležitosti zhromaždenia Ľudovít Mičátek zaznamenal: „Dňa 10. novembra 1918 počasie bolo na zaplkanie... hmla, dážď, zima, ale predsa prišli ľudia na kočoch z Petrovca, Hložian, Kysáča, Kulpína a jednotlivci zo Sriemu a z Banátu.“⁸

ПЕРИОД ПРИПРЕМА СЛОВАКА ЗА ВЕЛИКУ НАРОДНУ СКУПШТИНУ У НОВОМ САДУ

Словачко-српска сарадња у прошлим вековима била је чврста основа за улазак Словака са Доње земље у нову државу – Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца. Словаци су сматрали да формирање нове државе за њих представља спас од мађаризације и самим тим и асимилације.

Представници Словака су већ дан након ослобођења Новог Сада, 10. новембра, у згради Словачке банке одржали скуп под називом Скупштина Словачке народне странке за Бачку и Срем.

Вођство Словачке народне странке је након смрти др Милоша Крна преузео његов сарадник др Људевит Мичатек, адвокат из Новог Сада. Скупштина је отворена након обраћања учитеља и писца Јана Чајака ст. Скупштином је председавао Људевит Мичатек а записничар је био свештеник Самуел Штарке. Словаци из Војводине су били свесни да не могу да уђу у састав Чехословачке републике, те морају овде да се уједине и уједињени уђу у нову државу, која ће бити формирана на рушевинама Аустроугарске.

О значају скупштине Људевит Мичатек је забележио: „Дана 10. новембра време је било да заплачеш... магла, киша, хладно, али људи су ипак на запрегама дошли из Петровца,

Zuzka Medved'ová, *Jan Čajak*, (kat. č. 7)

Зуска Медвеђова, *Јан Чајак*, (кат. бр. 7)

Karol Miloslav Lehotský, *Dr. Miloš Krno*
(1869-1917), (kat. č. 2)

Карол Милослав Лехотски, *др Милош Крно*
(1869 - 1917), (кат. бр. 2)

Po schválení bodu, kterým bolo odhlasované pripojenie sa k spolubratom Srbom pri vytváraní nového štátu, na zhromaždení boli napísané a schválené aj pozdravné listy pre Slovenskú národnú radu v Turčianskom Svätom Martine a československú vládu v Prahe.

Obsah listu bol nasledujúci:

„Vojvodinskí Slováci i v mene sriemských slovenských obcí pozdravujeme z tej duše úprimnej Slovenskú národnú radu v Turč. Sv. Martine a radujeme sa nesmierne oslobodeniu nášho národa.

Pozdravujeme československú vládu v Prahe a so zaslzenými očami žiaľime nad tým, že nás krutý osud odorval od politického telesa Československého štátu.

Sľubujeme ale sväte, že останeme naveky Slováci a poklad jazyka slovenského zachováme jako najdrahšiu sviatosť navždy. Pre túto národnú totožnosť chceme stále držať s matkou zemou slovenskou a jej národným životom a prosíme ako vzdialené deti o jej lásku a priazeň, uisťujúc ju o svojej verejnej oddanosti.

Za Slovenskú národnú radu dolnozemských Slovákov

Dr. Ľudovít Mičátek, Dr. August Ráth.“⁸

Tiež bol zaslaný list Srbskej národnej rade:

„Národná rada dolnozemských Slovákov Srbskú národnú radu v Novom Sade pozdravuje nasledujúcim prípisom:

Гложана, Кисача, Кулпина а појединци из Срема и Баната.“⁸

Након прихватања тачке, којом се одобрава припајање сабраћи Србима у формирању нове државе, на скупштини су састављена и одобрена поздравна писма Словачком народном већу у Турчјанском Светом Мартину и чехословачкој влади у Прагу.

Садржај писма је био следећи:

„Војвођански Словаци и у име сремских словачких средина поздрављамо из душе искрено Словачко народно веће у Турч. Св. Мартину и радујемо се неизмерно ослобођењу нашег народа.

Поздрављамо чехословачку владу у Прагу и са сузним очима тугујемо због тога, што нас је сурова судбина отргнула од политичког тела Чехословачке државе.

Али дајемо свето обећање, да ћемо заувек остати Словаци и благо словачког језика сачуваћемо као најмилију светињу вечито. Због овог националног идентитета желимо стално да будемо уз мајку земљу словачку, укључени у њен народни живот и молимо попут удаљене деце за њену љубав и наклоност, изјављући јој своју верну оданост.

За Словачко народно веће Словака са Доње земље

др Људевит Мичатек, др Аугуст Пат.“⁹

Такође је послато писмо Српском народном већу:

*Fotografia Ľudevíta Mičátka
(1874-1928), (il. č. 3)*

*Људевит Мичатек
(1874 - 1928), (ил. бр. 3)*

Báčanskí Slováci i v mene ostatných Slovákov srdečne pozdravujeme Srbskú národnú radu v Novom Sade a osvedčujeme sa, že sa s radosťou pripojujeme na základe Wilsonovského práva samourčenia národov k bratom Srbom a chceme im byť nápomocní vo všetkých ich snahách. V tomto bratskom objatí chceme nájsť posilu lepšej, šťastlivejšej budúcnosti svojho slovenského národa.

„Народно веће Словака са Доње земље Српско народно веће у Новом Саду поздравља следећим писмом:

Словаци из Бачке и у име осталих Словака срдечно поздрављамо Српско народно веће у Новом Саду и потврђујемо да се са радошћу придружујемо на основу Вилсоновог права о

*V Novom Sade 10. novembra 1918.
Za zhromaždenie Dr. Ľudovít Mičátek, Dr.
Agust Ráth.*¹⁰

Listom adresovaným Srbskej národnej rade Slováci jasne ukázali Srbom, že sú pripravení na ďalšie aktivity v procese pripojenia Vojvodiny k novému štátu.

Dôležité je spomenúť aj to, že Slováci sa na zhromaždení odvolávali na Wilsonove body ako základy svojich práv na samourčenie.

Pri zostavovaní svojho programu slovenskí predstavitelia nezabudli ani na Slovákov žijúcich mimo Báčky a Sriemu. Ich cieľom bolo zahrnúť tak Slovákov žijúcich v Banáte, ako aj tých v Békešskej, Čanádskej a Peštianskej stolici a získať ich podporu. Slováci z týchto oblastí sa len neskôr zapojili do politických aktivít.

Návrh požiadaviek Slovákov zostavil Mičátek a na zhromaždení Slovenskej národnej strany ho prezentoval spolupracovníkom. Na jeho návrh bola formovaná aj Národná rada dolnozemských Slovákov ako ústredný orgán s právomocou zastupovať záujmy a požiadavky dolnozemských Slovákov. Predsedom Národnej rady dolnozemských Slovákov sa stal Dr. Ľudovít Mičátek. Národná rada dolnozemských Slovákov pozostávala z ústredného výboru, krajových výborov a miestnych výborov. V ústrednom výbore boli po štyria predstavitelia ľudu z každého kraja a v krajovom výbore boli dvaja až

самоодређењу народа браћи Србима и желимо да им помогнемо у свим њиховим настојањима. У овом братском загрљају желимо да нађемо подршку боље, срећније будућности свог словачког народа.

*У Новом Саду 10. новембра 1918. године.
За скупштину др Људевит Мичатек, др
Аугуст Рат.*¹⁰

Писмом адресираним Српском народном већу јасно су показали Србима да су Словаци спремни на даље активности у процесу присаједињења Војводине новој држави.

Важно је споменути и то да су се Словаци позивали на Вилсонове тачке, као основу својих права на самоопредељење.

При састављању свог програма, словачки представници нису заборавили ни на Словаке, који су живели изван Бачке и Срема. Њихов циљ је био да укључе и Словаке, који су живели у Банату, али и у бекешкој, чанадској и пештанској жупанији и да добију њихову подршку. Словаци из ових области су се тек накнадно укључили у политичке активности.

Предлог захтева Словака саставио је Мичатек а на скупштини Словачке народне странке представио га је осталим сарадницима. На његов предлог било је формирано Народно веће Словака са Доње земље, као централни орган са овлашћењем да заступа интересе и захтеве Словака са Доње земље. Председник

štyria predstavitelia. Miestne výbory sa starali o bezpečnosť ľudu v obciach, ako aj o bezpečnosť majetkov. Krajové výbory boli tri:

1. Krajový výbor pre Báčku, Banát, Srijem a Chorvátsko

2. Krajový výbor pre Békešskú, Čanádsku, Biharskú, Aradskú, Siladskú a Sobolčskú stolicu a pre všetkých Slovákov žijúcich na pravom brehu rieky Maruše a medzi Tisou

3. Krajový výbor pre Peštiansku stolicu a mesto Budapešť

Predstavitelia zhromaždenia Slovenskej národnej strany sa zasadzovali za to, aby do rámcov nového štátu vošli všetky kraje, v ktorých žijú Slováci na Dolnej zemi.¹¹

Na zhromaždení sformovali požiadavky Slovákov, ktoré boli identické politickému programu Slovenskej národnej strany. Požiadavky zneli:

1. Národnú rovnoprávnosť v každom smere, rovné ťarchy a povinnosti, zrušenie stoličného zriadenia a virilizmu, uvedenie okresnej samosprávy dľa prirodzených podmienok so zaokrúhlením národným, inde utvorenie miešaných okresov, v ktorých reči patričného obyvateľstva majú mať rovnaké práva s prevedením zásady, že uradníci majú byť z ľudu a pre ľud.

Народног већа Словака са Доње земље постао је др Људевит Мичатек. Народно веће Словака са Доње земље састојало се од централног одбора, регионалних одбора и месних одбора. У централном одбору била су по четири представника народа из сваког краја а у регионалном одбору била су од два до четири представника. Месни одбори су бринули о безбедности људи општинама, као и о безбедности имовине. Постојала су три регионална одбора:

1. Регионални одбор за Бачку, Банат, Срем и Хрватску

2. Регионални одбор за бекешку, чанадску, бихарску, арадску, силадску и соболачку жупанију и за све Словаке, који су живели на десној обали реке Маруше и Тисе

3. Регионални одбор за пештанску жупанију и град Будимпешту

Представници скупштине Словачке народне странке су се залагали да у нову државу уђу сви крајеви у којима суживели Словаци са Доње земље.¹¹

На скупштини су формулисани захтеви Словака, који су били идентични са политичким програмом Словачке народне странке. Захтеви су гласили:

1. Национална равноправност у сваком смеру, иста оптерећења и обавезе,

2. *Demokratické usporiadanie politického vplyvu, hlasovacieho práva pri obci, okrese i krajine na základe nesfalšovaného všeobecného, rovného volebného práva s tajným hlasovaním po obciach, statočné zastúpenie národných, politických, triedových a hospodárskych menšín.*

3. *Pri ústrednej vláde má byť sriadené narodné ministerstvo s cieľom ochrany národných menšín v patričnom štáte, vydávanie zákonov a nariadení vo všetkých rečiach v osobitnom úradnom časopise patričného národa.*

4. *Odbornú, lacnú a rýchlu verejnú správu, aj predbežne vyčarovanie surových a ziskuchtivých notárov, služnovcov. Spravodlivé rovnomerné dosadzovanie verejné synov všetkých národov, obzvlášť v oblastiach jich sukmeníkmi obývaných, v zmiešaných okresoch v rečiach obyvateľstva patričného okresu úplne zbehlých.*

5. *Nestranné, neodvislé súdobníctvo, slobodné užívanie materinskej reči slovom i v písme, donášanie výrokov v reči podania, odstránenie tlumačských poplatkov. V prvej inštancii ako pri súdoch, tak aj pri správe v čistých i miešaných okresoch úradnú reč patričného obyvateľstva, vedenie gruntových kníh v reči patričnej obce, pri zaplňovaní so slušným a spravodlivým zreteľom na synov odborne schopných z patričného obyvateľstva.*

6. *Svobodné vyznanie náboženstva, rovnosť a vzájomnosť rozličných vierovyznaní*

укидање жупанијског уређења и вирилизма, увођење обласне самоуправе према природним условима са националним обједињењем, другде формирање мешовитих општина, у којима ће језици одговарајућег становништва имати једнака права са применом принципа да службеници морају да буду из народа и за народ.

2. *Демократско уређење политичког утицаја, гласачког права при месту, општини и држави на основу нелажираног општег, једнаког изборног права са тајним гласањем по местима, праведна заступљеност национаних, политичких, класних и привредних мањина.*

3. *При централној влади треба да буде формирано народно министарство са циљем заштите националних мањина у одговарајућој држави, објављивање закона и наредби у свим језицима у посебно службеном листу одговарајућег народа.*

4. *Стручну, јефтину и брзу јавну управу, и смену грубих и лакомих нотара, службеника. Праведно равномерно јавно постављање синова свих народа, посебно у областима настањеним њиховим сународницима, у мешовитим областима таквих, који вешто владају језицима становништва датих општина.*

5. *Непристрасно, независло судство, слободну употребу матерњег језика у говорном и писаном изразу, доношење одлука у језику којим су писани захтеви, отклањање преводилачких*

a v medziach všeobecných záujmov úplnú samosprávu cirkvi. Vzhľadom na to, že prevažná väčšina dolnozemskejších Slovákov sú evanjelici aug. vyzn., žiadame čisto slovenských dekanátov, seniorátov a biskupstiev, popri spravodlivom rozdelení dosavadných spoločných majetkov a fundácii, dľa nariadených katastrov, pre rímskokatolíkov ale dľa prirodzených podmienok utvorenie slovenských dekanátov.

7. Školstvo národné, aby sa každý národ dľa svojho národného rázu mohol vzdelávať a vyvíňať a tak dľa svojich síl prispieť ku všeobecnému vzdelávaniu a dobru. Čisto ľudové a národné školstvo, bez rečového útisku, nižšie i stredné a odborné školstvo (hospodárske, priemyselné atď.) v rámci všeobecných, slobodné ustálenie učebného plánu, pomerné napomáhanie zo strany štátu, na stredných i vysokých školách, povinnosť vyučovanie rečiam a literatúre krajinu obývajúcich národov, ako i katedru reči a literatúry na univerzitách. Učiteľské prípravovne a semeníštia kňazské majú byť s náukozdelnou rečou patričných veriác založené a upravené. V ľudových školách iná ako materinská reč môže sa len vo vyšších triedach aj to len ako pobočný predmet vyučovať. Dľa prirodzených práv žiadame poslovenčenie stredných škôl v Békešskej Čabe, v Sarvaši, v Kiškereši, v Níred'háze, založenie strednej odbornej hospodárskej školy v Petrovci a gymnázia v Starej Pazove, príslušný počet elementárnych a stredných škôl v Pešťbudíne. Svobodné pestovanie kultúrnych snáh a ich napomáhanie. Znemožnenie odnáródňujúcich snáh.

такси. На првој инстанци како у судовима тако и у управи у чистим и мешовитими општинама службену употребу језика датог становништва, вођење земљишњих књига на језику средине, уз пристojно и праведно узимање у обзир синова стручно способних из редова датог становништва.

6. Слободно исповедање различитих вера, равноправност и узајамност различитих вероисповести и потпуно самосталност цркви у границима општих интереса. Пошто је претежна већина Словака на Доњој земљи евангеличке вере аугсбуршке вероисповести, захтевамо чисто словачке деканате, сениорате и епископије. Уз праведну раздеобу досадашњих заједничких имања и фондација, према постојећим катастрима, за римокатолике али према природним условима формирање словачких деканата.

7. Народно школство, како би сваки народ према свом националном карактеру могао да се образује и развија и тако према својим снагама доприноси општем образовању и доbru. Чисто основно и народно школство, без језичког угњетавања, ниже и средње и стручно школство (привредно, индустријско) у општим оквирима слободно успостављеног наставног плана, пропорционална подршка од стране државе, на средњим и високим школама, обавезно учење језика и књижевности народа који живе у држави, као и катедру језика и књижевности на универзитетима. Учитељска

8. V hospodárskom ohľade napomáhanie roľníctva, jeho záštitu proti klamstvám agentov, cieľa primeranú hospodársku politiku, aby prestala príčina vystaňovania a hospodárskej biedy, aby 34 % v terajšom Uhorsku nebolo majetkom mŕtvej ruky (eráru, stolíc, fundácií, fideikomissov atď.), pre ktorú živí ľudia musia utekať do cudziny, zabezpečenie hospodársky slabých, aby prestalo majetkové vykorisťovanie. Zriadenie pomeru poľnohospodárskych robotníkov tak, aby mali za statočnú prácu slušný zárobok. Štátne zabezpečenie ich ako i robotníkov iných odvetví na pád smrti, úrazu, práceneschopnosti a vekovej penzie. V záujme všeobecnosti vyzdvihnutie clov, pomerne stupňované daňovanie, ustálenie výživného dôchodku najmenšieho ako i plochy zeme. 1000 jutár nech je najvyššia miera pozemného majetku. Štátne podporovanie, poisťovanie proti pohromám príchodiacim z dúlu a krupobitia.

9. Svobodný vývin priemyslu, obchodu, živnostníctva, ako v bode 8.mom, štátne podporovanie pomocných spolkov, slušné usporiadanie pomeru medzi delníkom a zamestnávateľom. Svobodné spolčovanie robotníkov. Vylúčenie panamistických nadužívaní pri podpore domáceho priemyslu.

10. Upravenie daní, ustálenie minimumu výživného, základ daňovania má byť čistý dôchodok, pridelenie dopravných prostriedkov dľa hospodárskych potrieb i dávkových pomerov. Stupňovanie vyššie odanenie väčších dôchodkov.

припремишта и семеништа за свештенике треба да буду усклађена са наставним језиком верника и на њему заснована. У основним школама поред материњског језика други језик се може изучавати само у вишим разредима, и то само као споредни предмет. Према природном праву захтевамо да словачки карактер добију средње школе у Бекеш Чаби, у Сарвашу, Кишкерешу, Њиређхази, да се средња стручна школа оснује у Петровцу и гимназија у Старој Пазови, одговарајући број елементарних и средњих школа у Пештбудину. Слободно неговање културних тежњи и њихово подржавање. Онемогућавање асимилацијских настојања.

8. У привредном погледу подршка земљорадњи, њена заштита против лажи агената, циљевима прилагођену привредну политику, како би нестали разлози исељавања и привредног сиромаштва, како 34% у садашњој Угарској не би било у поседу мртве руке (ерара, жупанија, фондација, фидеикомиса и сл.), због које живи људи морају да беже у туђину, заштита привредно слабих, како би престало имовинско искоришћавање. Уређење положаја пољопривредних радника тако да имају за поштен рад пристојну зараду. Њихово државно осигурање као и радника у другим областима за случај смрти, повреде, радне онеспособљености и старосне пензије. У општем интересу подизање царина, пропорционално степеновано опорезивање, фиксирање минималне пензије као и површине земљишта. Нека буде 1000 јутара највиша мера земљишне имовине.

ZÁPISNICA

z ľudového shromaždenia, vydržiavaného pod predsedníctvom Samuela Šišku, čo predsedu slovenskej národnej rady, v Selenči dňa 22-ho novembra, 1918. - Pritomná bola takmer celá obec.

Predseda pozdraviac prítomných, označil cieľ dnešného shromaždenia v nasledovnom: Dňa 25-ho t. m. bude v Novom-Sade Národná skupina Srbov, Bunevcov a ostatných slavianov. Na konferencii tejto ustáliť sa má, aké stanovisko zaujme obec ohľadom politického postavenia: chce-li patriť, ako doteraz, k Uhorsku, alebo sa chce pripojiť ku Jugoslávii?

Pritomní občania jednohlasne sa osvedčili, že sú za odtrhnutia od Uhorska a žiadajú si byť pripojení ku Jugoslávii.

Predseda navrhuje ďalej, aby si prítomní občania vyvolili štyroch deputátov na spomenutú skupštinu, ktorí by vôľu národa tlumočili a svoje hlasy v tomto smysle oddali.

S reprezentovaním poverení su: Fodor Jano, Čapanda Ištvan, Častvan Pavel a ~~Michal Kaňa~~.

Zápisnicu podpíšu: Michal Kaňa a Pavel Častvan ml. -

Selenča dňa 22-ho nov. 1918. -

Zápisnica zhromaždenia
zo Selenče, 1918,
(il. č. 21)

Записник скупштине
у Селенчи, 1918.,
(ил. бр. 21)

Ondrej Lepík
Zápisník

Samuel Šiška
predseda.

Pavel Častvan
Michal Kaňa

uhodnoverňujúci.

Spravedlivé podelenie výnosu daní na jednotlivé kraje.

11. *Zamedzenie úžery všetkého druhu. Ochrana maloletých, hospodársky nevypelých, ustrojenie lacných hypotekárnych ústavov so štátnou podporou, aby i bezpozemkoví mohli prísť k zemi.*

12. *Sotretie všetkých stavajúcich nadpráv, zrušenie šľachtických titulov.*

13. *Dokonalý demokratický zákon o práve spolčovacom a shromažďovacom, zrušenie novinárskej kaucie, slobodná expedícia.*

14. *Sriadenie národnej milície.*¹²

Na základe uvedeného vidno, že bola osobitne zdôraznená požiadavka rovnoprávnosti všetkých národov pred zákonom, tiež upozornenie, aby boli v lokálnej samospráve príslušníci toho národa, ktorý žije na území danej obce. Ďalší bod sa vzťahoval na volebné právo každého národa a národnosti na svoju politickú stranu. Tiež sa zasadzovali za utvorenie ministerstva pre uctievanie práv menších a ich zachovávanie. Osobitnou požiadavkou bola sloboda vierovyznania a právo na vzdelávanie, ktoré sa vzťahovalo hlavne na zachovanie a rozvoj slovenských škôl. Zahrnuté boli i body venované poľnohospodárstvu, pomoci roľníkom, rozvoju priemyslu a spravodlivosti pri rozdeľovaní pôdy.

Државна подршка, осигурање против природних катастрофа проузрокованих свињском кугом и градом.

9. *Слободан развој индустрије, трговине, ситног предузетништва, као у тачки 8, државна потпора помоћних удружења, пристojно уређење односа између радника и послодавца. Слободно удруживање радника. Искључење панамистичких надискоришћавања при подршци домаће индустрије.*

10. *Корекција пореза, фиксирање минимума дохода, основа за опорезивање треба да буде чисти приход, додела саобраћајних средстава према привредним потребама и условима давања. Степенасто више опорезивање већих прихода. Праведна расподела износа пореза на поједине области.*

11. *Сузбијање зеленаштва сваке врсте. Заштита малолетника, привредно неразвијених, формирање јефтиних хипотекарних института са државном потпором, како би и беземљаши могли да дођу до земље.*

12. *Брисање свих постојећих привилегија, поништавање племићких титула.*

13. *Беспрекоран демократски закон о праву на удруживање и окупљање, поништавање новинарске кауције, слободна експедиција.*

14. *Формирање народне полиције.*¹²

На основу наведеног, показано је да је посебно био наглашен захтев за равноправност свих народа пред законом, а такође и упозорење да у локалној самоуправи буду представници народа који живе на територији те општине. Следећа тачка се односила на изборно право сваке нације и националности на сопствену политичку партију. Такође су се залагали за успостављање министарства за заштиту права мањина и њихово очување. Посебан захтев чинила је слобода вероисповести и право на образовање, које се углавном односило на очување и развој словачких школа. Укључене су биле и тачке посвећене пољопривреди, помоћи пољопривредницима, развоју индустрије и правичној дистрибуцији земљишта.

ВЫТВА́РАНИЕ СЛОВЕНСКÝХ НА́РОДНЫХ ВÝБОРОВ ВО ВОЈВОДИНЕ

Po správě o uskutočnění zhromaždenia Slovákov sa vytvárali národné výbory a stráže takmer vo všetkých slovenských osadách.¹³ Ľudové zhromaždenie v Kysáči zvolali srbský farár Zoran Aksamovič a učiteľ Vladimír Mičátek 3. novembra 1918. Ľudové zhromaždenie tvoril 12-členný národný výbor a postavili národnú stráž. Národný výbor sa stretal každý deň v obecnom dome. Po oslobodení Kysáča 10. novembra sa činnosť národného výboru rozprúdila. Srbských vojakov v deň oslobodenia horlivo vítali tak srbskí, ako aj slovenskí občania.

ФОРМИРАЊЕ СЛОВАЧКИХ НАРОДНИХ ОДБОРА У ВОЈВОДИНИ

Након информације о одржавању збора Словака формирали су се Народни одбори и страже у тако рећи свим словачким селима.¹³ У Кисачу је био сазван народни збор 3. новембра 1918. године. Сазвао га је српски свештеник Зоран Аксамовић и учитељ Владимир Мичатек. Народну скупштину сачињавало је 12 чланова народног одбора и формирали су народну стражу. Народни одбор састајао се свакодневно у општинском дому. Након ослобођења Кисача 10. новембра активност народног одбора се распламсала. На дан ослобођења српске

Zuzka Medved'ová, *Július Kubány*,
(kat. č. 8)

Зуска Медвеђова, *Јулијус Кубани*,
(кат. бр. 8)

Samuel Kostolani (il. č. 31)

Самуел Костолањи (ил. бр. 31)

војнике су са ентузијазмом дочекивали и српски и словачки грађани. У записнику је забележено да је пољопривредник Јан Ђуровка српске војнике дочекао хлебом и сољу. Народни одбор је деловао до 3. новембра 1919. године, када је преименован у општински одбор.

Дан након Народне скупштине у Словачкој банци, заседао је народни збор у Кулпину, на којем је био основан народни одбор (11. новембра). Председник је постао Јан Шимо, ратар, записник је водио учитељ Шћефан Квас.

Zápisnica zhromaždenia
z Kulpína,
(il. č. 20)

Записник скупштине
у Кулпину,
(ил. бр. 20)

Записница

porodky ľudu slovenského v Kulpine, vydané avomej dňa 23. ho novembra r. 1818.
po poludní o 2. hjej hodiny v miestnostiach školy sv. a. v.

Prítomní boli: Ján Lím, predseda, Samuel Harminec, Ján Gajda, Ján Ľomau Ľuro
Celovský, Pál Ľomau, Ján Ľasár, Ondrej Valenčík, Ľuro Valenčík, Ondrej Ľomau, Pál
Valenčík, Ján Ľomau (307.) Ján Lím (454), Pál Ľelský, Ján Ľuchťinský, Vincenc Ľejšova,
Johann Ľly, Ľarot Ľalk, Pál Ľchalupka, Ján Ľomau, Mišo Ľida, Ondrej Ľokar, Mišo
Ľaborský, Ján Ľordis, Pál Ľibarský, Ján Ľima, Pál Ľarto, Ján Ľelich, Mišo Ľemau,
Pál Ľaborský, Ján Ľima (552.) Ján Ľimov, Ľepau Ľopčot, Pál Ľabjak, Ján Ľomau (654).
Ján Ľelovský, Ján Ľomau ml., Pál Ľima, Ján Ľetraš, Ján Ľalenciš, Ľustav Ľorčot,
Johann Ľekar, Ondrej Ľáhlík, Ľepau Ľuga, Ján Ľuga, Mišo Ľuchťinský, Pál Ľihál,
Pál Ľloviš, Ján Ľelenák, Mišo Ľomaják, Ján Ľriják, Pál Ľelovský, Ondrej Ľavara,
Mišo Ľchalupka, Ján Ľida, Mišo Ľimák, Mišo Ľimvie, Ondrej Ľomau, Ľelo Ľajnar, Ján Ľeš
Koršý, Ľepau Ľelovský, Mišo Ľemau, Ondrej Ľevanský, Ján Ľisčanský, Ján Ľurik, Mišo
Valenčík, Johann Bauer, Friedrich Bauer, Ľarot Bauer, Ján Ľimo ml., Fridrich Ľajnarik,
Ondrej Ľier, Ľura Ľuchťinský, Pál Ľhipeš, Ľarel Ľarminec, Ján Ľorác, Samuel Ľar
minec ml., Pál Ľordis, Ľoreš Ľerek, Ján Ľelovský, Ondrej Ľiškar, Mišo Ľurik, Pál
Ľavara, Pál Ľelský ml., Mišo Ľojenda, Ján Ľokola, Pál Ľiringer, Ján Ľerek, Ján
Ľemau, Pál Ľelovský, Ján Ľisčanský, Ján Ľchalupka, Pál Ľelenák, Ondrej Ľaglovský,
Mišo Ľirka, Ľoreš Ľesara, Ján Ľore, Ján Ľantov, Ľepau Ľedovanský, Ondrej Ľiškar,
Mišo Ľrpinický, Ondrej Ľaglovský, Mišo Ľima, Ján Ľabjak, Ján Ľomau, Mišo Ľimo,
Ján Ľoják, Mišo Ľelenák, Ján Ľajda ml., Ján Ľomau ml., Mišo Ľelovský, Ján Ľelovský,
Ján Ľetraš, Heinrich Ľalk, Mišo Ľchalupka, Ján Ľemau, Ľuro Ľora, Ján Ľudec, Ondrej
Ľlohar, Pál Ľelich, Ľilbeta Ľabat, Ľelena Ľacot, Ľilbeta Ľedovanský, Ján Ľarto,
Ján Ľelovský, Mišo Ľelovský, Mišo Ľelenák, Mišo Ľabjak, a Ľepau Ľlas.

Ján Lím, predseda sodečnými slovami privítal zhromaždivších sa ľudov ná
roda slovenského v Kulpine, po otvorení porady zápisník poveril na cieľ a predmet
zhromaždenia, toľko na vyslovie nástupcov na spoločnú poradu sbor, slovák, Bo
necov, Rusínov, ktorí sa bude vydržiavať dňa 25. ho t. m. v d. ľade. Keď si sčítané
bolo, že je počet adepts slovák: 2164 duší, a tak slovenský národ v Kulpine má prá
vo dvoch (2.) výstavcov si vyvolit a vyplat na spoločnú poradu do d. ľadu, prítiahlo
sa k rolbe výstavcov.

i. bod. Porada jednomyseľne zvolila av výstavcu národa slovenského

V zapisnici je zaznamenane, že rolník Ján Ďurovka vítal srbských vojakov ponúkajúc im chlieb a soľ. Národný výbor pracoval do 3. januára 1919, keď bol premenovaný na obecný výbor.

Deň po Národnom zhromaždení 11. novembra v Slovenskej banke zasadalo ľudové zhromaždenie v Kulpíne, na ktorom bol založený národný výbor. Predsedom sa stal Ján Šimo, roľník, a zapisovateľom bol učiteľ Štefan Kvas. Okrem slovenského národného výboru v Kulpíne boli založené aj srbský a nemecký národný výbor. Tieto tri výbory zasadali na spoločných zhromaždeniach. Hybnou silou výboru bol Jano Cesnak ml. Najpočetnejší bol slovenský výbor, ktorý mal okrem predsedu dvadsiatich členov. Národná stráž v Kulpíne trvala len niekoľko dní. Už 18. novembra ju rozpustili.

V Pivnici existoval spoločný srbsko-slovenský národný výbor. O jeho zakladaní a činnosti sa Ľudovít Mičátek nezmieňuje mnoho, ale hodnotí, že sa v tejto obci udiali nepríjemné udalosti. Zostali zaznamenané mnohé krádeže, čo bolo príčinou nečinnosti národnej stráže. Krádeže prestali len po príchode srbského vojska.¹⁴

V Palanke tiež bol vytvorený Národný výbor v čele s miestnym farárom Igorom Štefánikom. O vzniku výboru nieto doklady.

Národný výbor v Banáte sídlil v Kovachi. Pred príchodom srbskej armády tam vládli nepokoje, prišlo aj ku krviprelievaniu. Farár Ján Čaplovič chcel tomu krviprelievaniu zabrániť, ale

Osim slovackog narodnog odbora u Kulpinu je osnovan i srpski i nemacki narodni odbor. Ova tri odbora su zasedala na zajednickim zborovima. Pokretacka snaga odbora bio je Jano Cesnak ml. Najbrojniji odbor bio je slovacki, koji je osim predsednika imao dvadeset clanova. Narodna straza trajala je u Kulpinu samo nekoliko dana. Već 18. novembra su je raspustili.

У Пивницама је постојао заједнички српско-словачки народни одбор. О његовом оснивању и активности Људевит Мичатек не говори пуно, али каже, да је у овој средини било непријатних догађаја. Забележене су многе крађе, што је последица неактивности народне страже. Крађе су престале тек доласком српске војске.¹⁴

Паланка је такође имала формиран народни одбор на челу са локалним свештеником Игором Штефаником. Нема извора који говоре о формирању народног одбора.

У Банату је седиште народног одбора било у Ковачици. До доласка српске војске овде је било немира, чак и крвопролића. Свештеник Јан Чаплович хтео је да спречи ово крвопролиће, али се током ових активности озбиљно разболео. По доласку из рата др Јанка Буљика формирана је народна сража у Падини и Ковачици, која је протерала мађарске жандарме, који су пуцали у словачки народ.

Људевит Мичатек је писао да у

Pharmaceutica

Stor dnujemo, že v našej obci
Padinej je na národné zhromaždenie
ľbov, Puncovcov a ostatných Hosa-
nov, ktorá je zvolaná do Nového La-
du na 25. november 1918. zvolení
su dr Dušan Bošković, Michal Prútil,
Ondrej Hedi, Samuel Mikus a Ján
Kasariš.

Dane v Padinej, dňa 22. novembra 1918.

Jozef Kasariš
kapitán

Hedi Ondrej
predseda

Splnomocnenie pre
Veľké národné
zhromaždenie, Padina,
(il. č. 19)

Пуномоћ за Велику
народну скупштину,
Падина (ил. бр. 19)

počas tejto činnosti vážne ochorel. Po príchode Dr. Janka Bulíka z vojny sa utvorila národná stráž v Padíne a v Kovačici, ktorá vyhnala maďarských žandárov, ktorí strieľali do slovenského ľudu.

Ľudovít Mičátek písal, že vo fruško-horských slovenských osadách neboli slovenské národné výbory. Tu boli len rabovačky proti Židom, a to v Iloku, Erdevíku a v Binguli.¹⁵

V Starej Pazove sa konalo prvé slovenské zhromaždenie 1. decembra 1918, predsedom bol notár Janko Čmelík a zapisovateľom učiteľ Karol Dollinay. Cieľom bolo pripojiť sa k Slovenskej národnej rade v Novom Sade. Do spoločného Národného výboru v Starej Pazove boli zvolení: Martin Slamaj, remeselník, Samko Mendan, obchodník, Tomáš Potran, Paľo Litavský, Jano Divčoš, Mišo Dollinay, Ondrej Havran, Samo Zdychan, Jano Kelement, Adam Faraga, roľníci, notár Ján Čmelík, Pavel Brtka druhý notár, Vladimír Hurban farár, učiteľia Karol Dollinay a Miloslav Kamenár. V národnej strážii boli väčšinou Slováci.¹⁶

фрушкогорским словачким насељима и није било народних одбора. Овде су забележене отимачине према Јеврејима и то у Илоку, Ердевику и Бингули.¹⁵

У Старој Пазови први словачки скуп био је 1. децембра 1918. године под председништвом нотара Јанка Чмељика и учитеља Карла Долинаја као записничара. Циљ им је био да се придруже Словачком народном већу у Новом Саду. У заједнички Народни одбор у Старој Пазови били су изабрани: Мартин Сламај, занатлија, Самко Менђан, трговац, Томаш Потран, Паљо Љитавски, Јано Ђивчош, Мишо Долинај, Ондреј Хавран, Само Здихан, Јано Келемент, Адам Фарага сви пољопривредници, Јан Чмељик, нотар, Павел Бртка, други нотар, Владимир Хурбан, свештеник, Карол Долинај а Милослав Каменар учитељи. У народној стражи углавном су били Словаци.¹⁶

VEĽKÉ NÁRODNÉ ZHROMAŽDENIE

Po výzve Srbského národného výboru zo dňa 17. novembra 1918, aby si obyvatelia Vojvodiny zvolili delegátov na Veľké národné zhromaždenie Srbov, Bunevcov a ostatných Slovanov, sa v slovenských osadách zvolávali zhromaždenia, na ktorých volili delegátov. Na slovenskom ľudovom zhromaždení v Báčskom Petrovci bolo prítomných 1200 obyvateľov, ktorí zvolili ôsmich delegátov svojej osady, v Slovenskom Aradáči bolo prítomných asi 350 obyvateľov, v Kulpíne 127 občanov, kým v Selenči bola prítomná takmer celá dedina.¹⁷

V práci Veľkého národného zhromaždenia sa zúčastnilo 62 slovenských delegátov.¹⁸ Najvplyvnejšími zo Slovákov boli Ľudovít Mičátek, Ján Grúnik, Ján Bulík, Ján Čajak a iní.

Uvádzame zoznam slovenských predstaviteľov na Veľkom národnom zhromaždení:

1. "Aradáč – 2626 obyvateľov: Šándor Jároši, Ján Janovský, Ján Zelenák.
2. Kovačica – 5500 obyvateľov: Fero Bulík, Fero Litavský, Ďuro Mikuš, Ludvik Karlovský, Andrej Boboš a Jano Bulík.
3. Padina – 4500 obyvateľov: Dr. Dušan Boškovič, Michal Trnčík, Samo Mikuš, Jano Masárik, Ondrej Hedi.
4. Šándor – Ďuro Sokol.
5. Pivnica – 3299 obyvateľov: Ján Valentík, Ďuro Slávik, Michal Šuster, účtovník, Ján Kubinec, Michal Vágala, Jano Pintier.
6. Bajša – 1200 obyvateľov: Adam Dobřík,

ВЕЛИКА НАРОДНА СКУПШТИНА

Након позива Српског народног одбора од дана 17. новембра 1918. године да становници Војводине изберу делегате на Велику народну скупштину Срба, Буњеваца и осталих Словена, у словачким селима су се сазивали скупови, на којима су бирани делегати. У Бачком Петровцу је на словачком народном скупу било присутно 1200 становника, који су за своје место изабрали осам делегата, у Словачком Арадачу било је присутно 350 становника, у Кулпину 127 становника, док је на пример у Селенчи било присутно такоређи цело село.¹⁷

У раду Велике народне скупштине учествовала су 62 словачка делегата.¹⁸ Најутицајнији од Словака били су Људевит Мичатек, Јан Груњик, Јан Буљик, Јан Чајак и др.

Списак представника Словака на Великој народној скупштини је следећи:

1. „Арадац – 2626 становника: Шандор Јароши, Јан Јановски, Јан Зеленак.
2. Ковачица – 5500 становника: Феро Буљик, Феро Литавски, Ђуро Микуш, Лудвик Карловски, Андреј Бобош а Јано Буљик.
3. Падина – 4500 становника: др Душан Бошковић, Михал Трнчик, Само Микуш, Јано Масарик, Ондреј Хеђи.
4. Шандор – Ђуро Сокол.
5. Пивнице – 3299 становника: Јан Валенћик,

Duplikat p. 22

Zápisnica

slovenského národného zhromaždenia v Slov. Aradácii dňa 22te (9) novembra r. 1918, cieľom vyvolenia vyplancov, do Národnej Skupštiny Trbov, Bunevcov a iných Slavjanov, vydržiavať sa majúcom v Novom Sade 25te (12) nov. r. 1918.

Zhromaždenie zvolali členovia Národnej Rady, najmä Alexander Jaroš, predseda, Pavel Čeman segrinov, Ján Duročok, Adam Široký, Duro Rábotka, Michal Hrubík, Duro Zelenák, Duro Búrik, Martin Šarekovič a Štefan Viera zápisník.

Prítomné je asi 350 občanov.

Prečítané bolo vyzvanie Novosadskej Trbovskej Národnej Rady o predmetu vydržiavania veľkej národnej skupštiny, ktoré predseda viacerých jasnó vysvetľoval.

Prítomná miestna Národna Rada ustálila, že obyvateľov slovenských máme 2600; teda máme voliť 3 (troch) vyplancov.

Pristúpilo sa k hlasovaniu. Vyzvolení sú Alexander Jaroš jednotlivo, Ján Janovský a Ján Zelenák s veľkou väčšinou hlasov. Títo majú teda zastupovať obec na Národnej Skupštine v Novom Sade 25 (12) novembra 1918.

Dáno jak výš.

Štefan Viera
zápisník

Alexander Jaroš
predseda Národnej Rady

Uhodnoverujeme:

Adam Rokos

Ján Jurkár

Široký Adam

člen Národnej Rady

Hrubík Michal

člen Národnej Rady

Zápisnica zhromaždenia
z Aradáča (il. č. 22)

Записник скупштине
у насељу Арадац, (ил. бр. 22)

Martin Valent, Pavel Harňaš, Ondrej Fabriczi, Mišo Sakal a Ján Klbeček.

7. Hložany – Ján Pagáč, Samo Kostoláni, Jano Ďuriš, Emil Dudok, Pavel Uram, Mišo Kollár.

8. Silbaš – 1200 obyvateľov: Ondriš Benša (Samo Hruz).

9. Petrovec – 7710 obyvateľov: Ján Grúnik, Dr. Gustáv Rath, Samo Štarke, farár, Janko Majera, krajčír, Ondrej Mráz, Julo Kubány, Ján Lehotský, J. Bohuš, P. Kukučka, Ján Čajak.

10. Laliť – Mišo a Štefan Pavlovičovci, Mišo Mihál', St. Pucovský, Ján Hrnčiar

11. Selenča – 3264 obyvateľov: Ján Fodor, Štefan Čapanda, Pavel Častven (Pavel Boťanský).

12. Kysáč – Zoran Akramović, Vladimír Mičátek, Ďuro Gombár, Mišo Filko, Pavel Kelemen, Ján Meši, Pavel Turčan, Ján Podhradský.

13. Nový Sad – Dr. Ľudovít Mičátek, Pavel Kišgeci.

14. Kulpín – Ján Cesnak ml., Mišo Zelenák, Mišo Cesnak.“¹⁹

Dňa 25. novembra 1918 o pol desiatej sa všetci slovenskí delegáti mali stretnúť v miestnostiach Slovenskej banky v Novom Sade, aby sa dohodli o spoločných krokoch na Veľkom národnom zhromaždení. Zvolení boli: podpredseda Národnej rady dolnozemsých Slovákov Ján Grúnik a tajomník Zdenko Krno. Na zasadnutí bolo schválené vyhlásenie, ktoré mal Ján Grúnik prečítať na Veľkom národnom zhromaždení. Po ukončení porady slovenskí delegáti sa pobrali do hotela Grand, kde sa o jedenástej hodine začalo Veľké národné zhromaždenie.

Ђуро Славик, Михал Шустер рачуновођа, Јан Кубињец, Михал Вагала, Јано Пинђјер.

6. Бајша – 1200 становника: Адам Добрик, Мартин Валент, Павел Харњаш, Ондреј Фабрици, Мишо Сакал а Јан Клбечек.

7. Гложан – Јан Пагач, Само Костолањи, Јано Ђуриш, Емил Дудок, Павел Урам, Мишо Колар.

8. Силбаш – 1200 становника: Ондриш Бенша (Само Хруз).

9. Петровац – 7710 становника: Јан Груњик, др Густав Рат, Само Штарке свештеник, Јанко Мајера кројач, Ондреј Мраз, Јуло Кубањи, Јан Лехоцки, Ј. Бохуш, Пав. Кукучка, Јан Чајак.

10. Лалић – Мишо и Шћефан Павлович, Мишо Михал, Ст. Пуцовки, Јан Хрнчјар.

11. Селенча – 3264 становника: Јан Фодор, Шћефан Чапанда, Павел Частвен (Павел Ботански).

12. Кисач – Зоран Акрамовић, Владимир Мчатек, Ђуро Гомбар, Мишо Филко, Павел Келемен, Јан Меши, Павел Турчан, Јан Подхрадски.

13. Нови Сад – др Људ. Мичатек, Павел Кишгеци.

14. Кулпин – Јан Џеснак мл., Мишо Зеленак, Мишо Џеснак.“¹⁹

25. новембра 1918. године су сви словачки делегати требали да се сретну у пола десет у просторијама Словачке банке у Новом Саду да би се договорили о заједничким корацима на Великој народној

Zuzka Medved'ová, *Jan Gruňik*, (kat. č. 9)

Зуска Медвеђова, *Јан Груњик*, (кат. бр. 9)

Na zhromaždení bolo prítomných 757 delegátov z 211 obcí. Medzi delegátmi bolo 578 Srbov, 84 Bunevcov, 62 Slovákov, 21 Rusínov, 3 Šokci, 2 Chorváti, 6 Nemcov a 1 Maďar. V práci zhromaždenia sa zúčastnilo sedem žien – delegátok, ako aj niekoľkí srbskí a francúzski dôstojníci ako hostia.

Presne o jedenástej hodine predpoludním kňaz Jovan Hranilović, člen zhromaždenia,

скупштини. Изабран је био потпредседник Народног већа Словака са Доње земље Јан Груњик и секретар Зденко Крно. На овој седници је била прихваћена изјава, коју је Јан Груњик требало да прочита на Великој скупштини. После завршетка саветовања, словачки делегати кренули су у хотел Гранд, где је у једанаест сати почела Велика народна скупштина.

На скупштини је било присутно 757 делегата из 211 насеља. Међу делегатима је било 758 Срба, 84 Буњеваца, 62 Словака, 21 Русин, 3 Шокца, 2 Хрвата, 6 Немаца и 1 Мађар. У раду скупштине учествовало је и седам жена – делегатица, као и неколико српских и француских официра, као гости.

Тачно у једанаест сати пре подне свештеник Јован Храниловић, члан скупштине, поздравио је све присутне. После њега се говорник Кандидационог одбора Мита Клицин изјаснио о предложеним кандидатима за председништво Народне скупштине. Скупштина је једногласно прихватила

pozdravil všetkých prítomných. Po ňom sa hovorca Kandidačného výboru Mita Klicin vyjadril o navrhnutých kandidátoch do predsedníctva Národného zhromaždenia. Zhromaždenie jednohlasne schválilo navrhnutých predsedov Národného zhromaždenia, ktorými sa stali: Dr. Babjan Malagurski (Subotica), Božidar Popović (Vršac), Dr. Ľudovít Mičátek (Nový Sad), Dr. Ignjat Pavlas (Nový Sad), Pavle Tatić (Nový Sad), Dr. Slavko Miletic (Vršac), Stevan Mihaldžić (Kišfaluba), Jovan Hranilović (Nový Sad).

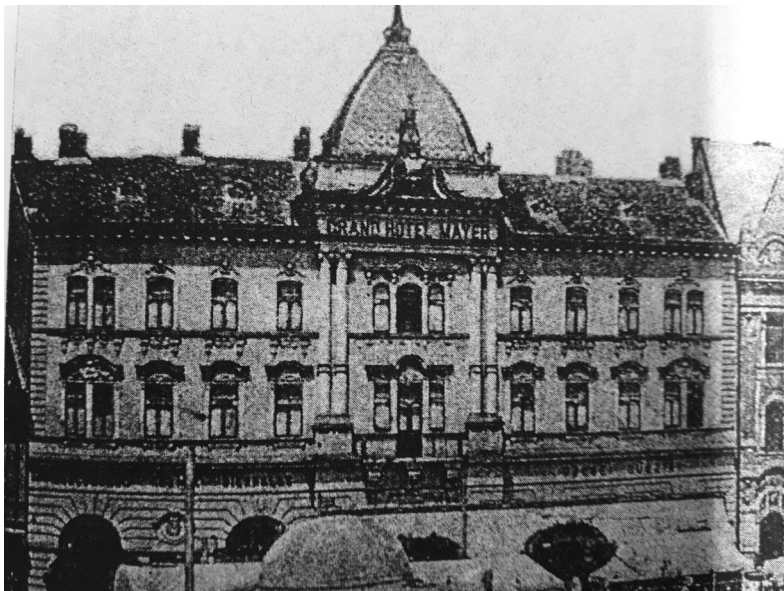
Po vyhlásení predsedov tajomník (zhromaždenia) Dušan Tušanović ešte raz informoval prítomných o spôsobe voľby delegátov (poslancov). Ďalej zdôraznil, že piati delegáti ospravedlnili svoju neprítomnosť zo zdravotných dôvodov. Nasle-

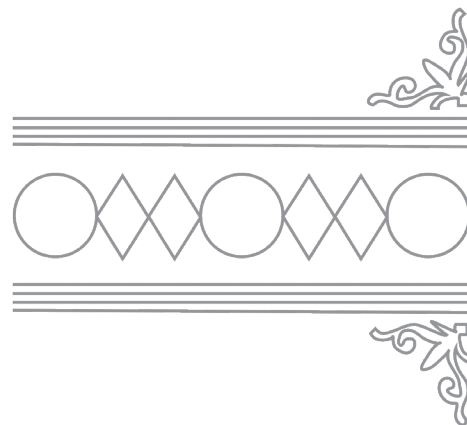
председнике Народне скупштине а то су постали: др Бабјан Малагурски (Суботица), Божидар Поповић (Вршац), др Људевит Мичатек (Нови Сад), др Игњат Павлас (Нови Сад), Павел Татић (Нови Сад), др Славко Милетић (Вршац), Стеван Михалцић (Кишфалуба), Јован Храниловић (Нови Сад).

Након проглашења председника, секретар (скупштинар) Душан Тушановић још једном је упознао присутне, на какав начин су изабрани делегати (посланици). Затим је нагласио да пет делегата није присутно из оправданих разлога, услед болести. Следило је утврђивање броја посланика по националностима. По завршетку бројања Јован Храниловић дао је реч др Игњату

Grand hotel Majer, (il. č. 33)

Гранд хотел Мајер, (ил. бр. 33)

*Jovan Hranilović (1855-1924),
predseda Veľkého národného
zhromaždenia, (il. č. 34)*

*Јован Храниловић (1855-1924)
председавајући Велике народне
скупштине, (ил. бр. 34)*

dovalo zisťovanie počtu poslancov podľa jednotlivých národnostných príslušností. Po spočítovaní Jovan Hranilović dal slovo Dr. Ignjatovi Pavlasovi a Jašovi Tomićovi, ktorí predniesli prvú rezolúciu pred delegátov. Tomić hovoril o národoch, ktorí nie sú Srbi. Zaručil im vzdelávanie, slobodu vyjadrovania sa vo vlastnom jazyku a rovnosť so všetkými občanmi v štáte. Potom sa slo-

Павласу и Јаши Томићу, који су делегатима изложили прву резолуцију. Томић је говорио о народима, који нису Срби. Гарантовао им је образовање, слободу изјашњавања на њиховом језику и равноправност са свим грађанима у држави. Затим је реч узео Петар Коњовић, који је изложио другу резолуцију, у којој је било представљано ново државно

va ujal Petar Konjović, ktorý predniesol druhú rezolúciu, v ktorej bolo predstavené nové štátne zriadenie. Po schválení oboch rezolúcií slova sa ujal slovenský delegát z Petrovca Ján Grúnik, ktorý prečítal vyhlášku Zhromaždenia poslancov slovenských obcí v Báčke, Banáte a Srieme. Vyhláška znela:

*„Slováci na základe prirodzeného práva samourčovania národov žiadajú si, aby boli pričlenení do štátu Srbov, Chorvátov a Slovincov v tom istom presvedčení, že v bratskej države rovnoprávnosť národov uznaná, šetrná a zachovaná bude. Toto uzavretie je všeobecnou žiadosťou nášho tu bývajúceho národa a má sa sdeliť ‚Národnej skupštine‘ čo stanovisko tunajších Slovákov.“*²⁰

Zhromaždenie pozdravilo vyhlášku veľkým potleskom.

Na konci tajomník Mita Klicin navrhol, aby sa zo Zhromaždenia poslali pozdravy tak kráľovi Petrovi I. a nástupcovi trónu Aleksandrovi Karađorđevićovi, ako aj Národnému výboru v Prahe, čo bolo pre Slovákov veľkou čťou. Návrh bol schválený.

Nakoniec delegáti a hostia zaspievali hymnické piesne Bože pravde, Hej Slovania a Lijepa naša domovino. Nasledoval pozdrav predsedu Jovana Hranilovića, po ktorom sa zhromaždenie rozišlo.

ureђење на овим просторима. По прихватању обе резолуције реч је узео делегат из Петровца Јан Груњик, који је прочитао изјаву Скупштине посланика словачких насеља у Бачки, Банату и Срему. Изјава је гласила:

*„Словаци на основу природног права на самоопредељење народа траже, да буду припојени у државу Срба, Хрвата и Словенаца у чврстом уверењу да ће у братској држави равноправност народа бити призната, чувана и сачувана. Овај закључак представља општи захтев нашег народа који овде живи и треба да буде прослеђен Народној скупштини као становиште овдашњих Словака.“*²⁰

Скупштина је ову изјаву поздравила великим аплаузом.

На крају је секретар Мита Клицин позвао Скупштину да пошаље поздраве краљу Петру I и престолонаследнику Александру Карађорђевићу, али и Народном одбору у Прагу, што је за Словаке била велика част. Његов предлог је био прихваћен.

На крају су делегати и гости устали и запевали химне Боже правде, Хеј Словени и Лијепа наша домовино. Следио је поздрав председника Јована Храниловића, након чега се Скупштина разишла.

OBDOBIE PO VEĽKOM NÁRODNOM ZHROMAŽDENÍ (1918 – 1932)

Niekoľko dní po uskutočnení Veľkého národného zhromaždenia Slováci žili v novom štáte. Dúfali, že všetko pôjde lepším tokom ako dovtedy. Ciele, ktoré si Slováci určili na zhromaždení Slovenskej národnej strany 10. novembra 1918, boli významné pre obstatie na týchto priestoroch. Nový štát prebral na seba úlohu tieto požiadavky splniť.

Od 25. novembra po formovanie prvej spoločnej vlády Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov, ktoré bolo 20. decembra 1918, Národná správa vykonávala všetky vládnuce funkcie vo Vojvodine. Národná správa prestala v úplnosti so svojou činnosťou 11. marca 1919, čím sa ukončilo pripojenie Vojvodiny k novému štátu.

Prvým krokom novej vlády bola zmena starej, maďarskej správy za novú, srbskú. Týmto činom prestalo úradné používanie maďarského jazyka. Pre slovanské národy žijúce na území bývalého Uhorska to bol významný posun k slobode, lebo sa desaťročia predtým nad nemaďarským obyvateľstvom v Uhorsku páchala násilná maďarizácia na základe uhorských zákonov. Preto Slováci videli v novom štáte ochranu pred maďarizáciou a násilnou asimiláciou.

ПЕРИОД НАКОН ВЕЛИКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ (1918 – 1932)

Неколико дана после Велике народне скупштине Словаци су већ живели у новој држави. Надали су се да ће све кренути бољим током, него до тада. Циљеви, које су Словаци поставили на скупу Словачке народне странке 10. новембра 1918. г. били су важни за опстанак на овим просторима. Нова држава преузела је обавезу да ове захтеве испуни.

Од 25. новембра до формирања прве заједничке владе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца до 20. децембра 1918. године, Народна управа је у Војводини обављала све функције власти. Народна управа у потпуности је престала са својом делатношћу 11. марта године 1919, чиме је довршено присаједињење Војводине новој држави.

Први корак ове власти била је замена старе – мађарске, новом – српском. На тај начин је у органима власти престала употреба мађарског језика. За словенске народе, који су живели на територији бивше Угарске, то је био велики корак ка слободи, јер је деценијама уназад над немађарским народима вршена мађаризација, која се дешавала на основу угарских закона. Зато су Словаци у новој држави видели заштиту пред мађаризацијом и насилном асимилацијом.

Budova gymnázia, Báčsky Petrovec, prvá polovica 20. storočia, (il. č. 9)

Зграда гимназије, Бачки Петровац, прва половина 20. века, (ил. бр. 9)

Súčasne prebiehala aj reforma školstva. Tunajší Slováci si už v roku 1919 založili stredoškolskú ustanovizeň – gymnázium v Petrovci a z dobrovoľných príspevkov a darov postavili v rokoch 1924/25 novú budovu gymnázia.

V povojnovom období bolo v Starej Pazove založené súkromné reálne gymnázium na podnet Vladimíra Hurbana, evanjelického farára, Jána Litavského, roľníka, a Jána Gombára, klobučníka. Vyučovanie sa začalo začiatkom septembra 1918 a už koncom školského roka 1921/22 na gymnáziu prestalo vyučovanie v dôsledku nedostatku profesorov.

Истовремено дешавала се и реформа школства. Овдашњи Словаци су већ 1919. године основали средњошколску институцију – гимназију у Петровцу а од добровољних прилога и поклона саградили су у годинама 1924 – 25 нову зграду гимназије.

У Старој Пазови у послератном периоду била је основана приватна реална гимназија на подстицај Владимира Хурбана, евангеличког свештеника, Јана Литавског, ратара и Јана Гомбара, шеширџије. Настава је почела почетком септембра 1918. године а већ крајем школске године 1921/22 гимназија је престала са радом због недостатка професора.

Значајан корак на културном плану Словака који су живели у новоформираној држави било је оснивање Словачких народних свечаности (1919), штампарије (1919), као и многих удружења. Отварање Штампарије у Петровцу била је централна тачка Словачких народних свечаности 28. августа 1919. године. Значајни кораци били су предузети оснивањем женских удружења,

Zuzka Medved'ová, *Autoportrét*, (kat. č. 10)

Зуска Медвеђова, *Аутопортрет*, (кат. бр. 10)

Na kultúrnom poli významným krokom Slovákov žijúcich v novoutvorenom štáte bolo organizovanie Slovenských národných slávností (1919), založenie kníhtlačiarne v Petrovci (1919) a mnohých spolkov. Založenie kníhtlačiarne v Petrovci bolo stredobodom prvých Slovenských národných slávností 28. augusta 1919. Významné kroky tiež boli podniknuté so zakladaním ženských spolkov, ktoré sa svojou činnosťou venovali vzdelávaniu žien a zachovávaniu prvkov tradičnej kultúry. Slovenská evanjelická cirkev v Juhoslávii bola štátom formálne potvrdená v roku 1930, čo bolo tiež významné na zachovanie národnostnej identity.

Po založení slovenského gymnázia, kníhtlačiarne, spolkov, organizovaní Slovenských národných slávností prišla na rad aj otázka založenia Matice slovenskej. Osobnosť, ktorá poznala vtedajšie okolnosti v štáte a videla potrebu vytvorenia takejto kultúrnej ustanovizne, bol práve Dr. Ján Bulík. Záujem o založenie Matice slovenskej bol veľký. Aj keď boli krízové roky, obyčajný ľud prispieval na jej založenie. Zakladajúce zhromaždenie sa konalo na Národných slávnostiach v Petrovci 14. a 15. augusta 1932. Zhromaždenie prebiehalo na nádvorí slovenského gymnázia a otvoril ho Dr. Ján Bulík, ktorý predstavil detailný program Matice. Za predsedu Matice slovenskej v Juhoslávii bol zvolený Dr. Ján Bulík a za čestného predsedu Dr. Ján Kvačala. Touto udalosťou sa podnikol ďalší krok k zveľaďovaniu kultúrno-vzdelanostnej úrovne a k posilňovaniu vlastnej identity.

koja su se posvetila obrazovanju žena i očuvanju elemenata tradicionalne kulture. Slovačka evanđelička crkva u Jugoslaviji bila je formalno potvrđena od strane države 1930. godine, što je takođe bilo značajno za očuvanje nacionalnog identiteta.

Након оснивања словачке гимназије, штампарије, удружења, Словачких народних свечаности, на дневни ред је дошло питање оснивања Матице словачке. Личност, која је најбоље познавала тадашње прилике у држави и видела потребу за оснивањем овакве културне институције био је управо др Јан Буљик. Интересовање за оснивање Матице словачке било је велико. Иако су биле кризне године, обичан народ давао је прилоге на оснивање Матице. Оснивачка скупштина била је на Народним свечаностима у Петровцу 14. и 15. августа 1932. године. Скуп се одржао у дворишту словачке гимназије и отворио га је др Јан Буљик, који је представио детаљан програм Матице. За председника Матице словачке у Југославији изабран је др Јан Буљик а за почасног председника др Јан Квачала. Овим догађајем направљен је даљи корак ка уздизању културно-образовног нивоа и јачању сопственог идентитета.

Akcia kníhtlačiarne, Báčsky Petrovec, 1920, (il. č. 5)

Акција штампарије, Бачки Петровац, 1920, (ил. бр. 5)

Zuzka Medved'ová, *Otec a matka*, (kat. č. 11)

Зуска Медвеђова, *Отац и мајка*, (кат. бр. 11)

Fotografía maturantov Gymnázia Jána Kollára, Báčsky Petrovec, 1929, (il. č. 10)

Матуранти Државне гимназије у Петровцу, Бачки Петровац, 1929., (ил. бр. 10)

Poznámky

¹ Vojislav Martinov, *Rozvoj slovensko-srbských vzťahov na priestore Vojvodiny počas „dlhého“ 19. storočia*, In: *Za horami, za dolami – Tri storočia Slovákov vo Vojvodine*, Múzeum Vojvodiny, Nový Sad, 2017, 287, s.108.

² *Slováci po voľbách*, *Dolnozemský Slovák* IV, 1906, číslo 5, s. 35. In: *Zborník Spolku vojvodinských slovakistov*, 1979, s. 47.

³ Проф. Др Љубомирка Кркљуш, *Вojводина у време присаједињења Краљевини Србији 1918. године*, *Присаједињење Војводине Краљевини Србији 1918*, Нови Сад, 1993, стр. 15.

⁴ Branko Petranović, *Istorija Jugoslavije 1918 – 1988*, *Prva knjiga (Kraljevina Jugoslavija 1914 – 1941)*, Nolit, Beograd, 1988, 431, s. 20 – 23.

⁵ Драго М. Његован, *Присаједињење Срема, Баната, Бачке и Барање Србији 1918*, Нови Сад, 1993, 19; *Српски лист*, 24. Октобар 1918, бр. 1, стр. 2. *Српски народни збор у Новоме Саду*.

⁶ *Српски лист*, бр.11, 6. новембар 1918.

⁷ Илија Петровић, *Присаједињење Срема Србији 1918. године*, Рума, 1994, стр. 80.

⁸ Karol Lilge, *Úryvky z chystajúcej knihy “Príspevky k histórii Slovákov v Juhoslávii”*, 204, *Náš život*, ročník IV, 1936, č. 3 – 4.

⁹ *Náš život*, ročník 7, 1939, č. 2, s. 96.

¹⁰ *Náš život*, ročník IV, 1936, č. 3 – 4, s. 204.

¹¹ *Dolnozemský Slovák*, ročník 13, č. 1 – 2, 1. december 1918, s. 6 – 8.

¹² *Dolnozemský Slovák*, ročník 13, č. 1 – 2, 1. december 1918, 6 – 8.

¹³ Ľudovít Mičátek *chcel počas svojho života zozbierať*

Напомене

¹ Vojislav Martinov, *Rozvoj slovensko-srbských vzťahov na priestore Vojvodiny počas „dlhého“ 19. storočia*, In: *Za horami, za dolami – Tri storočia Slovákov vo Vojvodine*, Múzeum Vojvodiny, Nový Sad, 2017, 287, s. 108.

² *Slováci po voľbách*, *Dolnozemský Slovák* IV, 1906, číslo 5, s. 35. In: *Zborník Spolku vojvodinských slovakistov*, 1979, s. 47.

³ Проф. Др Љубомирка Кркљуш, *Вojводина у време присаједињења Краљевини Србији 1918. године*, *Присаједињење Војводине Краљевини Србији 1918*, Нови Сад, 1993, стр. 15.

⁴ Branko Petranović, *Istorija Jugoslavije 1918 – 1988*, *Prva knjiga (Kraljevina Jugoslavija 1914 – 1941)*, Nolit, Beograd, 1988, 431, s. 20 – 23.

⁵ Драго М. Његован, *Присаједињење Срема, Баната, Бачке и Барање Србији 1918*, Нови Сад, 1993, 19; *Српски лист*, 24. Октобар 1918, бр. 1, стр. 2. *Српски народни збор у Новоме Саду*.

⁶ *Српски лист*, бр.11, 6. новембар 1918.

⁷ Илија Петровић, *Присаједињење Срема Србији 1918. године*, Рума, 1994, стр. 80.

⁸ Karol Lilge, *Úryvky z chystajúcej knihy “Príspevky k histórii Slovákov v Juhoslávii”*, 204, *Náš život*, ročník IV, 1936, č. 3 – 4.

⁹ *Náš život*, ročník 7, 1939, č. 2, s. 96.

¹⁰ *Náš život*, ročník IV, 1936, č. 3 – 4, s. 204.

¹¹ *Dolnozemský Slovák*, ročník 13, č. 1 – 2, 1. december 1918, s. 6 – 8.

¹² *Dolnozemský Slovák*, ročník 13, č. 1 – 2, 1. december 1918, 6 – 8.

¹³ Ljudevit Mičatek *tokom svog života hteo je da saku-*

zápisnice národných výborov z našich obcí. Nepodarilo sa mu to. Zozbieral len niekoľko z báčskych obcí.

¹⁴ Karol Lilge: *Príspevky k histórii Slovákov v Juhoslávii*, In: *Náš život*, ročník 7, č. 2, 1939, s. 98 – 99.

¹⁵ Tamže, s. 99.

¹⁶ Karol Lilge, *Úryvky z chystanej knihy: Príspevky k histórii Slovákov v Juhoslávii*, s. 204 – 205 In: *Náš život*, ročník 4, č. 3 – 4, 1936.

¹⁷ *Údaje zo zápisníc zo slovenských ľudových zhromaždení*, Archív Matice srbskej M7417

¹⁸ Podľa údajov, ktoré čerpáme z časopisu *Dolnozemský Slovák*, bolo viac delegátov od predvídaného počtu. Na zozname je 67 delegátov. Nemôžeme tvrdiť, prečo je tomu tak, ale môžeme predpokladať, že ide o náhradníkov. Gabriela Gubová-Červená, *Slováci v Kráľovstve Srbov, Chorvátov a Slovincov 1918 – 1929*, Báčsky Petrovec, Slovenské vydavateľské centrum, 2015, s. 328.

¹⁹ *Dolnozemský Slovák*, ročník 13, č. 1 – 2, 1. december 1918, Nový Sad, 2 – 3.; Gabriela Gubová-Červená, *Slováci v Kráľovstve Srbov, Chorvátov a Slovincov 1918 – 1929*, Báčsky Petrovec, Slovenské vydavateľské centrum, 2015, s. 328.

²⁰ Karol Lilge, *Príspevky k histórii Slovákov v Juhoslávii*. In: *Náš život*. Ročník 7, č. 1, 1939, 95. *Dolnozemský Slovák*, ročník 13, č. 1 – 2, 1. december 1918, s. 3.

pi zapisnike narodnih odbora iz naših sredina. Nije uspeo. Sakupio je tek nekoliko iz bačkih sredina.

¹⁴ Karol Lilge: *Príspevky k histórii Slovákov v Juhoslávii*, In: *Náš život*, ročník 7, č. 2, 1939, s. 98 – 99.

¹⁵ Tamže, s. 99.

¹⁶ Karol Lilge, *Úryvky z chystanej knihy: Príspevky k histórii Slovákov v Juhoslávii*, s. 204 – 205 In: *Náš život*, ročník 4, č. 3 – 4, 1936.

¹⁷ *Podaci iz zapisnika slovački narodnih skupova*, Arhiv Matice srpske, M7417.

¹⁸ Prema podacima iz *Dolnozemskog Slovaka* bilo je više delegata od predviđenog broja. Na spisku ima 67 delegata. Ne možemo da tvrdimo zašto ih ovde ima više, ali možemo samo da pretpostavljamo da su to zamenici. Gabriela Gubová Červená, *Slováci v Kráľovstve Srbov, Chorvátov a Slovincov 1918 – 1929*, Bački Petrovac, Slovački izdavački centar, 2015, str. 328.

¹⁹ *Dolnozemský Slovák*, ročník 13, č. 1 – 2, 1. december 1918, Nový Sad, 2 – 3.; Gabriela Gubová-Červená, *Slováci v Kráľovstve Srbov, Chorvátov a Slovincov 1918 – 1929*, Báčsky Petrovec, Slovenské vydavateľské centrum, 2015, s. 328.

²⁰ Karol Lilge, *Príspevky k histórii Slovákov v Juhoslávii*. In: *Náš život*. Ročník 7, č. 1, 1939, 95. *Dolnozemský Slovák*, ročník 13, č. 1 – 2, 1. december 1918, s. 3.

*Zakladateľské zhromaždenie
Matice slovenskej, Báčsky Petrovec,
15. augusta 1932, (il. č. 8)*

*Оснивачка скупштина Матице
словачке, Бачки Петровац,
15. август 1932., (ил. бр. 8)*

Literatúra / Литература:

1. Присаједињење Војводине Краљевини Србији 1918, Зборник радова, Музеј Војводине, Нови Сад, 1993, 272.
2. Mgr. Anna Sečová-Pintírová, Mr. Katarina Radisavljevićová, Aleksandar Petijević a iní, Za horami, za dolami – Tri storočia Slovákov vo Vojvodine, Múzeum Vojvodiny, Nový Sad, 2017, 287.
3. Zborník Spolku vojvodinských slovakistov 1, Nový Sad, 1979, 207.
4. Драго М. Његован, Присаједињење Срема, Баната, Бачке и Барање Србији 1918, Музеј Војводине, Нови Сад, 1993, 176.
5. Илија Петровић, Присаједињење Срема Србији 1918. године, Рума, 1994, 80.
6. Petrovec 1745 – 1995, Zborník prác, Báčsky Petrovec, 1995, 990.
7. Branko Petranović, Istorija Jugoslavije 1918 – 1988, Prva knjiga (Kraljevina Jugoslavija 1914 – 1941), Nolit, Beograd, 1988, 431.

8. Gabriela Gubová-Červená, Slováci v Kráľovstve Srbov, Chorvátov a Slovincov 1918 – 1929, Slovenské vydavateľské centrum, Báčsky Petrovec, 2015, 328.

Časopisy / Часописи:

1. Dolnozemský Slovák, ročník 13, č.1 – 2, Nový Sad, 1. december 1918.
2. Srpski list, godište 1, br. 1, Novi Sad, 24. oktobar 1918.
3. Srpski list, godište 1, br. 11, Novi Sad, 6. novembar 1918.
4. Náš život, ročník 4, č. 3 – 4, Nový Sad, 1936.
5. Náš život, ročník 7, č. 2, Nový Sad, 1939.

Katalóg predmetov:

1. **Zuzka Medved'ová, Milan Hodža**
(1878 – 1944), Báčsky Petrovec, 1936,
olejomaľba, 112 x 89 cm,
Múzeum vojvodinských Slovákov, inv. č. 120
2. **Karol Miloslav Lehotský, Dr. Miloš Krno**
(1869 – 1917), Báčsky Petrovec,
nedatované, olejomaľba, 69,5 x 56,5 cm, Múze-
um vojvodinských Slovákov, inv. č. 134
3. **Zuzka Medved'ová, Eržika Mičátková**, Báčsky
Petrovec, nedatované,
olejomaľba, 58 x 47,5 cm,
Múzeum vojvodinských Slovákov, inv. č. 37
4. **Zuzka Medved'ová, Pani Greisingerová**,
Báčsky Petrovec, nedatované,
olejomaľba, 39,5 x 34 cm,
Múzeum vojvodinských Slovákov, inv. č. 38
5. **Karol Miloslav Lehotský, Pavel Jozef Šafárik**,
Báčsky Petrovec, nedatované,
olejomaľba, 62,5 x 46 cm,
Múzeum vojvodinských Slovákov, inv. č. 122
6. **Karol Miloslav Lehotský, Ján Branislav
Mičátek**, Báčsky Petrovec, nedatované,
ilustrovaná fotografia,
Múzeum vojvodinských Slovákov, inv. č. 2416
7. **Zuzka Medved'ová, Ján Čajak**, Báčsky Petro-
vec, nedatované, olejomaľba, 63 x 53 cm,

Каталог предмета:

1. **Зуска Медвеђова, Милан Хоџа**
(1878 - 1944), Бачки Петровац, 1936., уље
на платну, 112 x 89 cm, Музеј војвођанских
Словака, инв. бр. 120
2. **Карол Милослав Лехотски, др Милош
Крно** (1869 - 1917), Бачки Петровац,
недатирано, уље на платну,
69,5 x 56,5 cm, Музеј војвођанских Словака,
инв. бр. 134
3. **Зуска Медвеђова, Ержика Мичатек**,
Бачки Петровац, недатирано, уље на платну,
58 x 47,5 cm, Музеј војвођанских Словака,
инв. бр. 37
4. **Зуска Медвеђова, Госпођа Грајзингер**,
Бачки Петровац, недатирано, уље на платну,
39,5 x 34 cm, Музеј војвођанских Словака,
инв. бр. 38
5. **Карол Милослав Лехотски, Павел Јозеф
Шафарик**, Бачки Петровац, недатирано, уље
на платну, 62,5 x 46 cm, Музеј војвођанских
Словака, инв. бр. 122
6. **Карол Милослав Лехотски, Јан
Бранислав Мичатек**, Бачки Петровац,
недатирано, илустрована фотографија, Музеј
војвођанских Словака, инв. бр. 2416
7. **Зуска Медвеђова, Јан Чајак**, Бачки

Múzeum vojvodinských Slovákov, inv. č. 36

8. **Zuzka Medved'ová, *Július Kubány***, Báčsky Petrovec, 1957,
pastel, 61 x 50 cm,
Múzeum vojvodinských Slovákov, inv. č. 93

9. **Zuzka Medved'ová, *Jan Grúnik***,
Báčsky Petrovec, nedatované,
olejomaľba, 93 x 77,5 cm,
Múzeum vojvodinských Slovákov, inv. č. 83

10. **Zuzka Medved'ová, *Autoportrét***,
Báčsky Petrovec, nedatované,
olejomaľba, 39 x 33 cm,
Múzeum vojvodinských Slovákov, inv. č. 33

11. **Zuzka Medved'ová, *Otec a matka***, Báčsky Petrovec, nedatované,
olejomaľba, 109 x 149,5 cm,
Múzeum vojvodinských Slovákov, inv. č. 31

12. ***Portrét Viliama Paulinyho-Tótha***
(1826 – 1877), Pešť, 1870,
tlač A. Rohn, papier, litografia, 30 x 38 cm,
Múzeum vojvodinských Slovákov, inv. č. 1443

Ilustrácie:

1. ***Vol'by Milana Hodžu do uhorského snemu***,
Báčsky Petrovec, 1905, pohľadnica, 9 x 14 cm,
Múzeum vojvodinských Slovákov, inv. č. 2343

Петровац, недатирано, уље на платну, 63 x 53
цм, Музеј војвођанских Словака, инв. бр. 36

8. **Зуска Медвеђова, *Јулијус Кубани***, Бачки
Петровац, 1957., пастел, 61 x 50 цм,
Музеј војвођанских Словака, инв. бр. 93

9. **Зуска Медвеђова, *Јан Груњик***, Бачки
Петровац, недатирано, уље на платну,
93 x 77,5 цм, Музеј војвођанских Словака,
инв. бр. 83

10. **Зуска Медвеђова, *Аутопортрет***, Бачки
Петровац, недатирано, уље на платну,
39 x 33 цм, Музеј војвођанских Словака,
инв. бр. 33

11. **Зуска Медвеђова, *Отац и мајка***, Бачки
Петровац, недатирано, уље на платну,
109 x 149,5 цм, Музеј војвођанских Словака,
инв. бр. 31

12. ***Портрет Вилијама Паулинија – Тота***
(1826 - 1877), Пешта, 1870.,
штампа А. Рон, папир, литографија, 30 x 38
цм, Музеј војвођанских Словака,
инв. бр. 1443

Илустрације:

1. ***Избори Милана Хоџе у Угарски сабор***,
Бачки Петровац, 1905., разгледница, 9 x 14
цм, Музеј војвођанских Словака,
инв. бр. 2343

2. *Podporovatelia Milana Hodžu*, Kulpín, 1906, fotografia, Múzeum vojvodinských Slovákov, inv. č. 1755

3. *Ľudovít Mičátek* (1874 – 1928), Báčsky Petrovec, okolo roku 1920, fotografia, Múzeum vojvodinských Slovákov, inv. č. 1230

4. *Dolnozemský Slovák*, ročník 13., č. 1 – 2, Nový Sad, 1. decembra 1918, Múzeum vojvodinských Slovákov, inv. č. 896

5. *Akcia kníhtlačiarne*, Báčsky Petrovec, 1920, 24,5 x 17,2 cm, Múzeum vojvodinských Slovákov, inv. č. 637

6. *Akcia Juhoslovanského nakladateľského úč. spolku*, Báčsky Petrovec, 1921, Múzeum vojvodinských Slovákov, inv. č. 639

7. *Pozvánka*, Kysáč, 1919, 23,6 x 15,8 cm, Múzeum vojvodinských Slovákov, inv. č. 2858

8. *Zakladateľské zhromaždenie Matice slovenskej*, Báčsky Petrovec, 15. augusta 1932, fotografia, Múzeum vojvodinských Slovákov, inv. č. 2935

9. *Budova gymnázia*, Báčsky Petrovec, prvá polovica 20. storočia, fotografia, Múzeum

2. *Присталице Милана Хоџе*, Кулпин, 1906., фотографија, Музеј војвођанских Словака, инв. бр. 1755

3. *Људевит Мичатек* (1874 - 1928), око 1920. године, Бачки Петровац, фотографија, Музеј војвођанских Словака, инв. бр. 1230

4. *Лист Dolnozemský Slovák*, год. 13, бр. 1 – 2, Нови Сад, 1. децембар 1918., Музеј војвођанских Словака, инв. бр. 896

5. *Акција штампарије*, Бачки Петровац, 1920, 24,5 x 17,2 cm, Музеј војвођанских Словака, инв. бр. 637

6. *Акција Југословенског издавачког деоничарског друштва*, Бачки Петровац, 1921., Музеј војвођанских Словака, инв. бр. 639

7. *Позивница*, Кисач, 1919., 23,6 x 15,8 cm, Музеј војвођанских Словака, инв. бр. 2858

8. *Оснивачка скупштина Матице словачке*, Бачки Петровац, 15. август 1932., фотографија, Музеј војвођанских Словака, инв. бр. 2935

9. *Зграда гимназије*, Бачки Петровац, прва половина 20. века, фотографија, Музеј војвођанских Словака, инв. бр. 1692

vojvodinskiх Slovákov, inv. č. 1692

10. *Maturanti Štátneho gymnázia v Petrovci*, Báčsky Petrovec, 1929, fotografia, Múzeum vojvodinskiх Slovákov, inv. č. 1817

11. *Srpski list (Srbský časopis)*, ročník 1, č. 11, Nový Sad, 6. november 1918, politický časopis, Matica srbská, inv. č. PV483/1918

12. *Zápisnica zhromaždenia obce Petrovec*, Báčsky Petrovec, papier, Matica srbská, inv. č. M7417

13. *Splnomocnenie Sama Mikuša pre Veľké národné zhromaždenie*, Padina, papier, Matica srbská, Nový Sad, inv. č. M7417

14. *Splnomocnenie Jána Jánovského pre Veľké národné zhromaždenie*, Aradáč, papier, Matica srbská, Nový Sad, inv. č. M7417

15. *Splnomocnenie Jána Zelenáka pre Veľké národné zhromaždenie*, Aradáč, papier, Matica srbská, Nový Sad, inv. č. M7417

16. *Splnomocnenie Alexandra Járošiho pre Veľké národné zhromaždenie*, Aradáč, papier, Matica srbská, inv. č. M7417

17. *Splnomocnenie Ondriša Hediho a iných pre Veľké národné zhromaždenie*, papier, Padina,

10. *Матуранти Државне гимназије у Петровцу*, Бачки Петровац, 1929., фотографија, Музеј војвођанских Словака, инв. бр. 1817

11. *Српски лист*, годиште 1., бр. 11, Нови Сад, 6. новембар 1918., политички часопис, Матица српска, инв. бр. ПВ483/1918

12. *Записник скупштине општине Петровац*, Бачки Петровац, папир, Матица српска, инв. бр. М7417

13. *Пуномоћ за Сама Микуша за Велику народну скупштину*, Падина, папир, Матица српска, инв. бр. М7417

14. *Пуномоћ за Јана Јановског за Велику народну скупштину*, Арадац, папир, Матица српска, инв. бр. М7417

15. *Пуномоћ за Јана Зеленака за Велику народну скупштину*, Арадац, папир, Матица српска, инв. бр. М7417

16. *Пуномоћ за Александра Јарошија за Велику народну скупштину*, Арадац, папир, Матица српска, инв. бр. М7417.

17. *Пуномоћ за Ондриша Хедија и друге за Велику народну скупштину*, Падина, папир, Падина, Матица српска, инв. бр. М7417

18. *Пуномоћ за Јана Хусарика за Велику*

Matica srbská, inv. č. M7417

18. *Splnomocnenie Jána Husárika pre Veľké národné zhromaždenie*, Padina, papier, Matica srbská, inv. č. M7417

19. *Splnomocnenie pre Veľké národné zhromaždenie*, Padina, papier, Matica srbská, inv. č. M7417

20. *Zápisnica zhromaždenia z Kulpína*, papier, Matica srbská, inv. č. M7417

21. *Zápisnica zhromaždenia zo Selenče*, papier, Matica srbská, inv. č. M7417

22. *Zápisnica zhromaždenia z Aradáča*, papier, Matica srbská, inv. č. M7417

23. *Anastas Bocarić, Veľké národné zhromaždenie v Novom Sade*, olejomaľba, 315 x 180 cm, stála expozícia Múzea Vojvodiny, Nový Sad, vlastníctvo Mestského múzea v Subotici

24. *Dve rozhodnutia* Veľkého národného zhromaždenia Srbov, Bunevcov a iných Slovanov v Banáte, Báčke a Barani v Novom Sade z 12. novembra 1918 o pripojení Vojvodiny k Srbskému kráľovstvu, Múzeum Vojvodiny, Nový Sad

25. *Vchod srbského vojska do Nového Sadu*, 1918, fotografia

26. *Jaša Tomić* (1856 – 1922), novinár, politik

народну скупштину, Падина, папир, Матица српска, инв. бр. М7417

19. *Пуномоћ за Велику народну скупштину*, Падина, папир, Матица српска, инв. бр. М7417

20. *Записник скупштине у Кулпину*, папир, Матица српска, инв. бр. М7417

21. *Записник скупштине у Селенчи*, папир, Матица српска, инв. бр. М7417

22. *Записник скупштине у насељу Арадац*, папир, Матица српска, инв. бр. М7417

23. *Анастас Боцарић, Велика народна скупштина у Новом Саду*, уље на платну, 315 x 180 cm, стална поставка Музеја Војводине, Нови Сад, власништво Градског музеја у Суботици

24. *Две одлуке* Велике народне скупштине Срба, Буњеваца и осталих Словена у Банату, Бачкој и Барањи у Новом Саду од 12. новембра 1918. године о присаједињењу Војводине Краљевини Србији, Музеј Војводине, Нови Сад

25. *Улазак српске војске у Нови Сад*, 1918., фотографија

26. *Јаша Томић* (1856 - 1922), новинар, политичар и писац, око 1920. године, фотографија, Музеј Војводине, Нови Сад

a spisovatelj, около року 1920, фотографија,
Музеум Војводина, Нови Сад

27. *Dimitrije Mita Klicin* (1869 – 1943), учитељ,
publicista a národný poslanec, фотографија, Музеум
Војводина, Нови Сад

28. *Dr. Ignjat Pavlas*, правник, политик, фотографија

29. *Samuel Štarke* (1888 – 1959), farár, biskup,
publicista, národno-kultúrny dejateľ, фотографија

30. *Dr. Ján Bulík* (1897 – 1942), prvý predseda
Matice slovenskej v Juhoslovanskom kráľovstve,
фотографија, databáza Ústavu pre kultúru vojvo-
dinských Slovákov, Нови Сад

31. *Samuel Kostoláni* (1878 – 1944), obchodník,
Hložany, zač. 20. storočia; súkromný archív

32. Rista Marjanović, *Vel'ké národné
zhromaždenie v Novom Sade*, фотографија

33. *Grand hotel Majer*, фотографија. In: Ilija Petro-
vić, Prisaјedinjenje Vojvodine Kraljevini Srbiji
1918., Knjižnica Matice srbskeј, signatúra C19345

34. *Jovan Hranilović (1855-1924)*,
gréckokatolícky kňaz, básnik a novinár

27. *Димитрије Мита Клицин* (1869 - 1943),
учитељ, публициста и народни посланик,
фотографија, Музеј Војводине, Нови Сад

28. *Др Игњат Павлас*, правник, политичар,
фотографија

29. *Самуел Штарке* (1888 - 1959), свештеник,
бискуп, публициста, народни и културни
посленик, фотографија

30. *Др Јан Буљик* (1897 - 1942), први
председник Матице словачке у Краљевини
Југославији, фотографија, база Завода
за културу војвођанских Словака, Нови Сад

31. *Самуел Костолањи* (1878 - 1944), трговац,
Гложан, поч. 20. века, приватни архив

32. *Риста Марјановић, Велика народна
скупштина у Новом Саду*, фотографија

33. *Гранд хотел Мајер*, фотографија.
У: Илија Петровић, Присаједињење ојводине
Краљевини Србији 1918., Библиотека Матице
српске, сигн. Ц19345.

34. *Јован Храниловић (1855 – 1924)*,
гркокатолички свештеник, писац и политичар

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

94(=162.4)(497.113)''1918''(083.824)

DEMROVSKÝ, Ján, 1992-

Slováci a Veľké národné zhromaždenie v Novom Sade 25. novembra 1918 [Elektronski izvor] / Ján Demrovský = Словаки и Велика народна скупштина у Новом Саду 25. новембра 1918. године / Јан Ђемровски ; [text do srbčiny preložili Marína Šimáková Speváková, Zoroslav Spevák ; fotografie Zdenko Lončar]. - Báčsky Petrovec : Múzeum vojvodinských Slovákov, 2022

Način pristupa (URL): <http://www.muzeumslovakov.rs/publikacie>. - Uporedo slovač. tekst i srp. prevod. - Opis zasnovan na stanju na dan 07.09.2022. - Nasl. sa naslovnog ekrana. - Poznámky: str. 58-59. - Bibliografija.

ISBN 978-86-89771-16-9

a) Словаки -- Историја -- Војводина -- 1918 -- Изложбени каталози

COBISS.SR-ID 73961225

MÚZEUM VOJVODINSKÝCH SLOVÁKOV
МУЗЕЈ ВОЈВОЂАНСКИХ СЛОВАКА

